

Mia Tynjälä

”HEI, MULLA ON ASIAA!”

Lapsen kuulemisen lisääminen varhaiskasvatuksessa

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Toukokuu 2016

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaaren yksikkö	Aika Toukokuu 2016	Tekijä/tekijät Mia Tynjälä
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi HEI MULLA ON ASIAA! Lapsen kuulemisen lisääminen varhaiskasvatuksessa		
Työn ohjaaja Tarja Mäkitalo, KM	Sivumäärä 35+8	
Työelämäohjaaja Tarja Leppikangas-Maunula, päiväkodin johtaja		
<p>Tämän opinnäytetyön tilaajana oli Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuspalvelut. Opinnäytetyö toteutettiin Kokkolan kaupungin Ykspihlajan päiväkodissa.</p> <p>Tavoitteena oli toteuttaa erilaisia pienryhmätoimintoja, joiden avulla lasten kuulemista voidaan lisätä. Lapsille suunnatuilla opinnäytetyöhön kuuluvilla toiminnallisilla osuuksilla tavoitteena oli lisätä lapsen kuulemista ja osallisuutta. Opinnäytetyön toiminnalliset osuudet toteutettiin kesäkuussa 2015 pienryhmässä, joka oli valittu Ykspihlajan päiväkodin 3–5-vuotiaiden lasten ryhmästä. Jokaisen pienryhmätoiminnan jälkeen päiväkodin henkilökunta antoi kirjallisen palautteen toiminnasta. Lapsilta kerättiin palaute keskustelemalla ja haastattelemalla. Projektiin liittyi myös kysely päiväkodin henkilökunnalle.</p> <p>Lapsen kuulemisen lisääminen varhaiskasvatuksessa on ajankohtainen, koska varhaiskasvatuslain 8.5.2015/580 ensimmäisissä muutoksissa on nostettu esille lasten osallisuuden ja vaikuttamisen vahvistaminen. Kokkolan kaupunki on myös uudistamassa kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Projektiopinnäytetyö kohtasi tältä osin työelämän kehittämisen tarpeen. Lasten ja päiväkodin työntekijöiltä saadun palautteen perusteella voidaan todeta, että projekti oli onnistunut.</p>		
Asiasanat Lapsen kuuleminen, pienryhmätoiminta, varhaiskasvatussuunnitelma.		

ABSTRACT

Unit Kokkola-Pietarsaari Unit	Date May 2016	Author/s Mia Tynjälä
Degree programme Degree Programme of Social Services		
Name of thesis HEY, I HAVE SOMETHING TO SAY!-Increasing Ways for Children to be Heard in Early Childhood Education Services.		
Instructor Tarja Mäkitalo, Master of Education		Pages 35+8
Supervisor Tarja Leppikangas-Maunula, Kindergarten Director		
<p>This thesis was carried out as a functional project thesis. It was commissioned by Kokkola early childhood education services. The project was carried out at Ykspihlaja kindergarten.</p> <p>The aim of this thesis was to offer kindergarten employees a variety of ways for small group activities, with the aim of creating increased opportunities for child engagement. Children took part in activities designed to create increased opportunities for participation and to ensure their voices are being heard. The functional part of the present thesis was carried out in June of 2015. The target group was a small group formed out of the 3-5 – years old children at Ykspihlaja kindergarten. After each small group activity, day care center employees gave written feedback. Spoken feedback was collected from the children in the form of discussions and interviews. As a part of the project was also a written questionnaire to the employees.</p> <p>Creating increased opportunities for the children to be heard is a highly current topic, as the first changes to the Early Childhood Education Law 8.5.2015/580 underline the need to strengthen the engagement and influence of children on matters concerning themselves. Kokkola town is also in the process of renewing their Early Childhood Education Plan. Thus the need of the educational project and current work life were aligned. Based on the feedback from children and employees, one can say that the project was successful.</p>		
Key words Child engagement, participation and being heard, small group activities, Early Childhood Education Plan.		

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 LAPSEN KUULEMINEN -PROJEKTIN TAUSTAT JA TAVOITTEET	3
3 LAPSEN KUULEMINEN -PROJEKTIN TIETOPERUSTA	5
3.1 Lapsen kuuleminen osana varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä uutta varhaiskasvatustilaa	5
3.2 Kasvattaja aktiivisena kuuntelijana	7
3.3 Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa	10
3.4 Pienryhmätoiminta lapsen kuulemisen mahdollistajana	11
3.5 Pienryhmätoiminnan toteutusmalleja	12
4 LAPSEN KUULEMINEN -PROJEKTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	14
4.1 Interventioiden rakenne ja eteneminen	15
4.1.1 Aloituskeskustelu ”Minä olen hyvä juuri sellaisena kuin olen”	16
4.1.2 Kuvataiteen avulla lapsen näkemykset esille	17
4.1.3 Saduttaminen osana lapsen kuulemistä	18
4.1.4 Tutkimme yhdessä	19
4.1.5 Satujoogan avulla iloa rauhoittumiseen	20
4.1.6 Lopetuskeskustelu	21
4.2 Päiväkodin henkilökunnan palaute	22
4.3 Lapsen kuuleminen osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa	23
5 LAPSEN KUULEMINEN -PROJEKTIN ARVIOINTI	24
5.1 Projektisuunnitelman ja budjetin arviointi	24
5.2 Tavoitteiden arviointi	24
5.3 Toiminnallisen osuuden toteutuksen arviointi	26
5.4 ”Lapsen kuuleminen varhaiskasvatuksessa” -kyselyn tulokset ja arviointi	27
5.5 Sosionomin kompetenssien arviointi varhaiskasvatusosaamisen näkökulmasta	29
6 POHDINTA	31
LÄHTEET	34
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Shierin osallisuuden tasomalli mukaillen	9
KUVIO 2. Projektiopinnäytetyön aikataulusuunnitelma	15
KUVAT	
KUVA 1. Kuvataiteen avulla lapsen näkemykset esille	18

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet sekä tänä syksynä voimaan tullut uusi varhaiskasvatustalaki ovat asiakirjoja, jotka määrittelevät varhaiskasvatuksen perustehtävän. Perustehtävä on aina tärkein, ja sen vuoksi sitä on tarkasteltava jatkuvasti (Opas 2013, 145). Lapsen kuuleminen on osa laadukasta varhaiskasvatusta. Lapsen tulee saada kokea, että häntä arvostetaan, häntä kuullaan ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon. Kasvattajat ovat tämän tavoitteen toteutumisen mahdollistajia. Kataja (2014, 77–78) tuo esille, että laadukkaana varhaiskasvatuksen avaintekijä on jatkuva pedagoginen keskustelu työyhteisöissä. Tavoitteena osallisuudenpedagogiikassa on kasvattaa hyvän itsetunnon omaavia, ajattelevia, itseensä luottavia, aktiivisia, itsensä näköisiä ja toista ihmistä kunnioittavia lapsia. Tavoitteena on myös kasvattaa lapsia, jotka kokevat olevansa ainutlaatuisia, ihania ja kuulemisen arvoisia sekä lapsia, jotka ovat oppineet vastavuoroisuuden periaatteen eli ”kuuntelen ja tulen kuulluksi”.

Opinnäytetyö on varhaiskasvatuksen osa-alueeseen kuuluva, ja sen tilaajana on Kokkolan kaupungin varhaiskasvatus. Opinnäytetyön toiminnalliset osuudet toteutettiin Kokkolan kaupungin Ykspihlajan päiväkodissa. Aihe työhön syntyi kiinnostuksesta laadukkaaseen varhaiskasvatukseen sekä lapsen kuulemiseen. Opinnäytetyön aihevalintaan vaikuttivat myös kiinnostus kehittää varhaiskasvatuksessa käytettävää pienryhmätoimintaa sekä tuoda esille erilaisia toiminnallisia tapoja, joiden kautta lasten kuulemista voidaan lisätä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyvinvoiva lapsi. Siksi lapsen tulee saada kokea, että hän tulee kuulluksi, nähdyksi ja huomioituksi varhaiskasvatuksen arjessa. Tämä tukee lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä ja vahvistaa lapsen itsetuntoa. Kasvattajien tehtävänä on arvioida, suunnitella ja kehittää toimintaa niin, että varhaiskasvatuksen laissa ja tavoitteissa esille tuotu lapsen kuuleminen toteutuu.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarjota päiväkodin työntekijöille erilaisia pienryhmätoimintamalleja, joiden avulla voidaan lisätä lasten kuulemista ja osallistamista. Opinnäytetyön toiminnalliseen osuuteen kuului kuusi erilaista toiminnallista osuutta, joiden suunniteltu toiminta painottui lapsen kuulemiseen. Toiminnalliset osuudet sisälsivät keskustelua, kuvataidetta, sadutusta, yhdessä tutkimista ja satujuogaa. Nämä toiminnat valittiin siksi, koska ne sisältävät keskustelua, aktiivista kuuntelemista, uuden oppimista sekä rauhoittumista. Satujuoga valittiin osaksi toimintaa, koska se on hyvä keino pysähtyä ja rauhoittua sekä

siitä on vähän käytetty päivähoitossa. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös tuottaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan osio, jossa tulee esille lapsen omat mielipiteet ja ajatukset.

Projektiopinnäytetyön kirjallinen osuus rakentuu tiivistelmästä, johdannosta, projektin taustan ja tavoitteiden käsittelystä, aiheeseen liittyvästä tietoperustasta sekä projektiin kuuluvien toiminnallisten osuuksien avaamisesta. Kirjallisen osuuden loppuksi on arviointi- ja pohdintaluvut.

2 LAPSEN KUULEMINEN -PROJEKTIN TAUSTAT JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön aihe syntyi maaliskuussa 2015. Sen tarkoituksena on kartoittaa varhaiskasvatukseen erilaisia pienryhmätoimintaan liittyviä käytänteitä, joiden avulla voidaan lisätä lapsen kuulemista. Projektiopinnäytetyönsuunnitelma (LIITE 1) valmistui huhtikuussa 2015, jonka jälkeen alkoi projektin toiminnallisen osuuden suunnitteleminen. Toiminnallisten osuuksien toteuttaminen päädyttiin tekemään Kokkolan kaupungin varhaiskasvatukseen kuuluvassa Ykspihlajan päiväkodissa. Sopimukset projektiopinnäytetyötä varten kirjoitettiin 1.4.2015 Centria ammattikorkeakoulun, Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuspalvelun ja Kokkolan kaupungin Ykspihlajan päiväkodin kanssa. Tutkimuslupa projektiopinnäytetyölle (LIITE 2) hyväksyttiin 6.5.2015.

Toukokuussa 2015 jaettiin opinnäytetyön toiminnallista osuutta varten kaikille projektiin osallistuvien lasten vanhemmille kirje (LIITE 3), jossa esiteltiin projektin tekijä, taustaa, tavoitteita, projektin toimintamuotoja sekä pyydettiin lupa lapsen osallistumisesta projektiin. Projektiopinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutui kesäkuussa 2015. Toiminnallisia pienryhmiä oli yhteensä kuusi, joista jokainen oli kestoaltaan noin 30–45 minuuttia. Tutustumiskäyntiä ei järjestetty, koska projektin vetäjä on työskennellyt vuosia kyseisessä päiväkodissa lastenhoitajana.

Opinnäytetyöhön liittyivät myös kaksi Kokkolan kaupungin Ykspihlajan päiväkodin henkilökunnalle kohdistettua kyselyä. Ensimmäinen kysely (LIITE 4) liittyi projektiopinnäytetyön toiminnallisten osuuksien toteutuksen arviointiin. Toinen kysely (LIITE 5) henkilökunnalle liittyi lapsen kuulemiseen varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena on myös tuottaa lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan osio, jossa tulee esille lapsen kuuleminen.

Opinnäytetyön yleisenä tavoitteena on lisätä lapsen kuulemista päivähoidon arjessa tarjoamalla päiväkodin henkilökunnalle erilaisia pienryhmätoimintamuotoja, joiden avulla voidaan lisätä lapsen kuulemista ja osallisuutta. Opinnäytetyön yleiset tavoitteet on jaoteltu oppimistavoitteisiin, prosessitavoitteisiin ja tulostavoitteisiin. Näitä tavoitteita kuvataan lapsen, organisaation ja sosionomin (AMK) näkökulmasta. Projektin tavoitteista laadittu tavoitetaulukko löytyy liitteenä olevasta projektisuunnitelmasta (LIITE 1/15).

Lapsen näkökulmasta tavoitteena on, että hän saa interventioiden kautta mahdollisuuden tulla kuulluksi sekä olla niissä aktiivisena toimijana. Lisäksi tavoitteena on itseilmaisun vahvistaminen sekä tukea lapsen rohkeutta kertoa omia ajatuksiaan. Prosessitavoitteena on, että lapsi tulee kuulluksi ja kohdatuksi turvallisessa ympäristössä. Myös interventioissa käytetyn osallistuvan havainnoinnin, dokumentoinnin ja kyselyjen hyödyntäminen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa on tavoitteena. Onnistumisen elämykset, lapsen vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja laadukkaampi varhaiskasvatus ovat tulostavoitteina projektille.

Organisaation eli päiväkodin näkökulmasta tavoitteena on tarjota päiväkodin henkilökunnalle ideoita, joilla voidaan lisätä lapsen kuulemista päiväkodin arjessa. Tavoitteena on myös sujuva yhteistyö lasten ja päiväkodin henkilökunnan kanssa. Tulostavoitteena organisaatiolle on tarjota yhteenveto projektista ja tuottaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan lapsen kuulemisen huomioiva kappale (LIITE 6).

Opinnäytetyönprojektin tekijän henkilökohtaisena tavoitteena on lisätä varhaiskasvatusosaamista, havainnoivan ja lapsilähtöisen työtteen omaksuminen sekä lisäksi varhaiskasvatusosaamisen syventäminen. Tavoitteena on myös lapsen osallistuva havainnoiminen ja havaintojen hyödyntäminen osana arviointia ja lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Sosionomin (AMK) varhaiskasvatuskompetensseista on prosessitavoitteena kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Tavoitteena on edistää lapsen kuulluksi tuleamista, osallisuutta sekä tukea lasta omien mielipiteiden esilletuomisessa. Tulostavoitteena on huolellisesti suunniteltujen interventioiden toteutuminen ja arviointi sekä sosionomi (AMK) -tutkinnon suorittaminen ja varhaiskasvatuskelpoisuuden saaminen.

3 LAPSEN KUULEMINEN -PROJEKTIN TIETOPERUSTA

Opinnäytetyössä käsitellään lapsen kuulemisen lisäämistä varhaiskasvatuksessa. Tietoperustassa käydään läpi lapsen kuulemista osana varhaiskasvatussuunnitelmaa ja uutta varhaiskasvatustilaa sekä kasvattajan roolia aktiivisena kuuntelijana. Tietoperustassa käsitellään myös lapsen osallisuutta toiminnan suunnittelussa sekä pienryhmätoimintaa lapsen kuulemisen mahdollistajana.

3.1 Lapsen kuuleminen osana varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä uutta varhaiskasvatustilaa

Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa varhaiskasvatuksen lainsäädännön valmisteluista sekä varhaiskasvatuksen yleisestä suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta. Kunnat vastaavat siitä, että varhaiskasvatusta on saatavilla jokaisen perheen tarpeen mukaan. Palveluita tarjoavat kunnat, yksityiset toimijat sekä järjestöt ja seurakunnat. Opetushallitus laatii valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Tämän pohjalta laaditaan paikalliset suunnitelmat palveluntuottaja-, yksikkö- ja ryhmäkohtaisesti. Sen lisäksi päivähoitossa sekä perhepäivähoitossa jokaiselle lapselle laaditaan oma henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015a.)

Lainsäädäntöä, joka koskee varhaiskasvatusta, uudistetaan vaiheittain. Varhaiskasvatustilain ensimmäiset muutokset ovat tulleet voimaan 1.8.2015. Laki on aikaisemmin ollut lasten päivähoitosta annettu laki, joka on myöhemmin muuttunut varhaiskasvatustilaksi. Uuden lain myötä lasten osallisuutta sekä vaikuttamista vahvistetaan. Lasten toivomukset ja mielipide ovat lain mukaan selvitettävä suunniteltaessa, toteutettaessa ja arvioitaessa lapsen varhaiskasvatusta. Laissa säädetään myös, että varhaiskasvatustilaympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä turvallinen ja terveellinen lapsen kehitys ja ikä huomioon ottaen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2015b; Varhaiskasvatustilalaki 8.5.2015/580.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005) mukaan, varhaiskasvatustil on pienten lasten kanssa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kehitystä, kasvua sekä oppimista. Tähän tarvitaan kasvatustilaympäristön ammattilaisten sekä vanhempien kiinteää yhteistyötä, jotta yhteinen kasvatustilaympäristö muodostaa lapsen

kannalta mielekkään kokonaisuuden. Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu kansallisiin säädöksiin, sopimuksiin sekä muihin ohjaaviin asiakirjoihin.

Hyvinvoinnin edistämiseksi lapsen tulee kokea, että häntä arvostetaan sekä hänet hyväksytään omana itsenään ja että hän tulee kuulluksi sekä nähdyksi ja että hän saa vahvistusta itsetunnon. Lapsi myös kohdataan yksilöllisten tarpeiden, persoonallisuuden sekä perhekulttuurinsa mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.) Kokkolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman (2009) mukaan lapsen kuunteleminen sekä vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ovat lapsilähtöistä kasvatusta yksilöllisyyttä tukien. Kasvatus perustuu lämpimään, hyväksyvään ja kannustavaan ilmapiiriin, joka on pohja itsetunnon kehittymiselle sekä luo lapselle hyvät kasvuolosuhteet.

Leikkiminen, tutkiminen, liikkuminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle luontaisia tapoja toimia. Lapselle luonteva toiminta vahvistaa hänen hyvinvointiaan, minäkuvaansa ja lisää hänen osallistumismahdollisuuksiaan. Niiden avulla lapsi myös ilmentää tunteitaan ja ajatteluaan. Kun kasvattajat keskustelevat ja toimivat yhdessä lasten kanssa ja havainnoivat lasten toimintaa, heille aukeaa kanava lasten maailmaan ja ajatteluun. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) on tuotu esille, että tutkiva ihmettely on lapsille luontaista. Lapsen kokemusmaailma ja vuorovaikutus muiden lasten sekä aikuisten kanssa toimivat eri-ikäisten lasten oman tutkimisen innoittajina. Lapsi saa näin kokea, että hänen tutkiva ihmettelynsä, pohdintansa, kysymyksensä ja toimintansa ovat merkityksellisiä. Kasvattajat luovat tutkimiselle avoimen, kannustavan ja innostavan ilmapiirin omalla toiminnallaan ja asenteillaan. Kasvattajat mahdollistavat sekä kannustavat omalla toiminnallaan lasten ajattelua, mielikuvitusta ja ongelmanratkaisua. Lapsen tutkivaa toimintaa tukee kannustava ja myönteinen varhaiskasvatusympäristö.

Taidetta kokevan ja tekevän lapsen esteettisessä maailmassa on eri aistialueiden kokemusten yhdistelmiä sekä oppimisen iloa. Taiteellisen tekemisen ja kokemisen kautta lapsi kehittyy ryhmän jäsenenä sekä yksilönä. Kasvattajan tulee mahdollistaa lapsen taiteellinen ilmaiseminen sekä kokeminen lapsen omia persoonallisia havaintoja ja valintoja kunnioittaen. Kasvattajan tulee myös antaa rauhaa, tilaa ja aikaa lapsen omalle luovuudelle ja mielikuvitukselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Lapsen terveen kasvun ja hyvinvoinnin perusta on päivittäinen liikkuminen. Liikkuessaan lapsi ilmaisee tunteitaan, oppii uutta, ajattelee sekä kokee iloa. Liikkuminen on myös lapselle luonnollinen keino tutustua itseensä, muihin ihmisiin sekä ympäristöönsä. Tietoisuus omasta kehostaan ja sen hallinnasta luovat pohjaa lapsen terveelle itsetunnolle. Hyvä varhaiskasvatusympäristö tukee lapsen luonnollista liikkumista, innostaa kehittämään omia taitojaan sekä herättää lapsessa halun oppia uusia asioita. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2005.)

Uusi varhaiskasvatuslaki sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat tämän projektin pohjana, sillä ne ohjaavat varhaiskasvatuksen tavoitteita ja toimintaa. Koska lapsen kuuleminen ja osallisuuden tukeminen ovat näin selkeästi näissä laissa ja asiakirjoissa esillä, on tämä otettava yksikkötasolla huomioon varhaiskasvatustoimintaa suunniteltaessa. Tämä projekti tarjoaa varhaiskasvatuksen arkeen interventioita, joissa lasten arvokkaat mielipiteet, ajatukset sekä osallisuus ovat keskiössä.

3.2 Kasvattaja aktiivisena kuuntelijana

Tullakseen kuulluksi lapsi tarvitsee lähelleen aikuisen, joka kuuntelee aktiivisesti ja avoimesti. Avoin kuunteleminen on empaattista sekä eläytyvää, ja se tarvitsee aktiivista läsnäoloa ja keskittymistä toisen elämysmaailmaan. Aktiivisen kuuntelemisen perustana on aistien avaaminen. Lasta kuuntelevan aikuisen on keskityttävä havainnoimaan lasta kuuntelemalla, katsomalla, tuntemalla sekä paneutumalla siihen, mitä kaikkea lapsi eleillään ja olemuksellaan viestittää. Aktiivisuus edellyttää, että aikuinen osoittaa haluavansa kuunnella lasta ja on kiinnostunut lapsen sanottavasta. (From & Koppinen 2012, 23.)

Päivittäin tulee kiinnittää huomiota siihen, miten lapsi toimii kuuntelijana, puhujana ja kertojana. On tärkeää, että kasvattaja tukee lapsen rohkeutta ilmaista itseään. Kun lapsi tulee kuulluksi, hän saa myös itselleen kuuntelemisesta mallin. (Piironen-Malmi, Strömberg 2008, 67.) Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelmassa (2009) on myös tuotu esille, että kasvattajalla tulee olla aikaa toimia yhdessä lasten kanssa sekä keskustella ja kuunnella lasten mielipiteet huomioiden ja niitä kunnioittaen.

Kiinnostunut, rauhallinen ja läsnäoleva kasvattaja auttaa lapsia keskittymään tehtäviinsä. Läsnäoleva aikuinen viestittää toiminnallaan, että lapset ovat hänelle tärkeitä. Kasvattajan tulee olla aktiivinen, tutkia lasten kanssa asioita, keskustella ja kommentoida. Tällöin lapselle tulee kokemus, että hän on tärkeä ja hänen asioillaan on merkitystä. (Kalliola, Kurki, Salmi & Tamminen-Vesterbacka 2010, 67.)

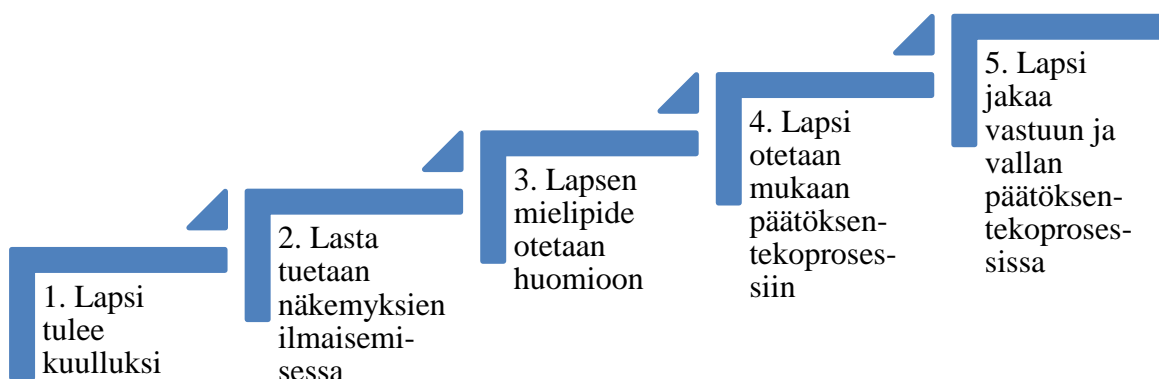
Karlsson (2014, 185–186) esittää, että kasvattaja on myös aktiivinen oppija, pohtija, kyseenalaistaja ja uuden luoja. Ammatillisuus edellyttää suuria korvia, herkkiä tuntosarvia, tarkkoja silmiä, leikillistä mieltä sekä vankkaa tietotaitoa ja jatkuvaa oman työn kehittämistä. Se ei riitä, että kasvattaja vain kertoo arvostavansa kaikkien mielipiteitä, vaan hänen on osoitettava se konkreettisilla teoilla. Ammatillisuus vaatii aktiivista syventymistä siihen, miten lapset ajattelevat, miten he hahmottavat kokonaisuuksia ja mitkä asiat ovat heille tärkeitä. Oleellista on suunnitella tietoisesti, miten toiminta järjestetään ja milloin toimitaan. On tärkeää myös seurata, johtavatko toimenpiteet tavoiteltuun suuntaan. Lasten välittämä kokemus ja tieto ovat toiminnan suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin keskiössä ammatillisen osaamisen kanssa.

Oppiakseen ymmärtämään lasta aikuisen on tärkeä havainnoida lasta ja hänen toimintaansa päiväkodin arjen eri tilanteissa. Lapsi ilmaisee itseään kokonaisvaltaisesti ja havainnointi onnistuu sitä paremmin, mitä lähemmäksi aikuinen lapsen sisäistä maailmaa pääsee. Samalla aikuisen saatavuudesta ja läsnäolosta tulee lapselle turvallinen olo ja luottamussuhde lapsen ja aikuisen välillä saa vahvistusta. Havainnointi vaatii aikuiselta aitoa läsnäoloa, keskittymistä sekä avointa ihmettelyä ja kysymyksiä. (Socca 2008, 42.)

Kataja (2014, 73) tuo esille, että laadukasta vuorovaikutusta korostettaessa on muistettava, että toisinaan hyvä vuorovaikutus on tarpeeksi. Silloin kun puhutaan lapsen kuulemisesta ja ajatusten huomioimisesta, ei pidä ainoastaan olla sensitiivinen ja kuunnella, vaan sen täytyy johtaa toimintaan.

Shier (2006) on luonut osallisuuden tasomallin, joka on jaettu viiteen eri osallisuuden portaaseen (KUVIO 1). Näitä portaita käsitellään työntekijän, toimintatapojen sekä työyhteisön toimintaperiaatteiden kautta. Tasomallin tarkoituksena on auttaa aikuisia tunnistamaan ja parantamaan lasten osallistumista. Tämän avulla vastataan seuraaviin kysymyksiin ”Mikä osallisuuden taso meillä on? Minne haluamme päästä? Mitä täytyy tehdä, jotta pääsem-

me sinne? Osallisuuden tasomallia käytettäessä on hyvin todennäköistä, että lapsi ja aikuinen sijoittavat osallisuuden tason eri kohtaan.

KUVIO 1. Shierin osallisuuden tasomalli (mukaillen Shier 2006).

Osallisuuden tasomallin ensimmäinen taso on lapsen kuulluksi tuleminen. Tällä tasolla pohditaan työntekijän valmiuksia kuunnella lasta ja työskentelytapoja, jotka mahdollistavat lapsen kuulemisen. Ensimmäisellä tasolla myös käsitellään sisältykö työyhteisön toimintaperiaatteisiin lapsen kuuleminen. Osallisuuden toisella tasolla lasta tuetaan osallisuuden ilmaisemisessa. Tällä portaalla pohditaan työntekijän valmiuksia, työskentelytapoja sekä työyhteisön toimintaperiaatteita, jotka tukevat lapsen näkemyksien ilmaisua. Kolmannella osallisuuden portaalla otetaan lapsen mielipide huomioon. Tällä tasolla käsitellään työntekijän valmiuksia sekä päätöksentekoprosessia lapsen mielipiteiden huomioonottamisessa. Neljännellä osallisuuden portaalla lapsi otetaan päätöksentekoprosessiin mukaan. Siinä käsitellään työntekijän valmiutta, toimintatapoja ja työyhteisön toimintaa joilla ottaa lapsen päätöksentekoprosessiin mukaan. Osallisuuden polun viimeisellä portaalla lapsi jakaa vastuun ja vallan päätöksentekoprosessissa. Tällä tasolla pohditaan aikuisen valmiuksia, toimintatapoja sekä työyhteisön päätöksentekoa, joilla lapsi jakaa vallan aikuisen kanssa. (Shier 2006.)

YK:n lasten oikeuksien sopimuksen edellyttämä lapsen osallisuus toteutuu kolmannen osallisuuden tason jälkeen. Lasta pitäisi rohkaista olemaan jotain mieltä oman kehitystason huomioivalla menetelmällä. Tällöin on olennaista, että aikuinen joka tukee lasta mielipiteenilmaisussa, tuntee lapsen kehitysvaiheet ja sitä kautta kunnioittaa lapsen näkemystä ikätasolle sopivalla tavalla. (Leinonen 2014, 22.) Tämän projektiopinnäytetyön pienryhmät

on suunniteltu ja toteutettu lasten osallisuuden tasolla kolme, jossa lapsia on kuultu, heitä on tuettu ilmaisemaan näkemyksiään sekä heidän mielipiteensä on otettu huomioon.

3.3 Lasten osallisuus toiminnan suunnittelussa

Osallisuuden määrittely liittyy kaikkeen lasten toimintaan. Osallisuus ryhmätoiminnoissa sekä sosiaalisissa suhteissa pohjautuu vuorovaikutukseen ja yhteiseen tasa-arvoiseen toimintaan ryhmässä. Kokemuksena osallisuus pureutuu jokaisen lapsen omiin henkilökohtaisiin kokemuksiin osallisuudesta päiväkotiyhteisössä. Voidaan ajatella, että lasten osallisuuden olevan lapsen oma kokemus kohtaamisesta arjessa tai merkityksellisestä tilanteesta. Pelkkä lapsen osallistuminen toimintaan ei luo lapselle osallisuuden kokemusta. Osallisuuden kokemus luo lapsessa innostuksen ja ilon tunteita. Se tekee myös tilanteesta mielekkään vuorovaikutuksen ja oppimisen tilanteen, johon lapsi on intensiivisesti sitoutunut. (Leinonen 2014, 18.)

Lapsen saapuminen päiväkotiin on yksi tärkeimmistä tilanteista päivän aikana. Kiireetön ja lämmin tervehtiminen luo lapselle tunteen turvallisuudesta ja siitä, että hän on osa päiväkodin yhteisöä. Parhaimmillaan lapsen osallisuus oman päiväkotipäivänsä toiminnan suunnitteluun alkaa jo siitä, kun hän saa mahdollisuuden kuulumisien vaihtamiseen ja kun lapsen ajatuksia tulevasta päivästä kuunnellaan ja kysellään ja lähdetään yhdessä etsimään ratkaisuja suunnitelmien toteuttamiseksi. (Kettukangas & Härkönen 2014, 106.) Kataja (2014, 67) tuo esille, että osallisuuden toimintakulttuurissa päiväkotiei ole taho, joka toteuttaa kaikki toiveet. Osallisuus ei ole sitä, että lapset saavat päättää kaikesta, vaan se on kokemus, jossa lapsi on osa jotakin, osa yhteisöä. Tällöin osallisuus on ennen kaikkea kuulumista johonkin yhteisöön ja yhdessä tekemistä, jossa lapselle annetaan mahdollisuuksia tehdä itseään koskevia valintoja sekä vaikuttaa toimintaan. Lasten osallisuus tarvitsee aikuisten osallisuutta ja vastuuta.

Varhaiskasvatuksen arjessa lapsen osallisuuden toteutumiselle ei yksin riitä, että lapsen osallisuutta pysähdytään määrittelemään. Pitäisi keskittyä siihen, millaisin pedagogisin keinoin ja välinein lasten osallisuutta kehitetään päiväkodin arjessa. Tämä luo mahdollisuuden osallisuuden toteutumiselle. Päivähoidon arjessa on läsnä erilaiset esteet osallisuuden toteutumiselle ja niiden muuttaminen tarvitsee koko kasvattajayhteisön sitoutumista

osallisuuden kehittämiseksi. Lapsi ei ole kasvatustilanteessa ainoastaan oppija, vaan häntä voidaan pitää myös päivähoiton toiminnan sisältöjen tuottajana (Leinonen 2014, 16; Reunamo 2007, 29). Laadukas osallisuuspedagogiikka vaatii kasvattajalta läsnäoloa, sensitiivisyyttä, havainnointia ja tavoitteellisuutta. Kasvattaja on mahdollistaja ja näkökulmien tuojana. Ihanteina ovat lapsikeskeisyys ja aikuisjohtoisuus. Tämä tarkoittaa sitä, että aikuinen kantaa aina vastuun ja tarjoaa toiminnalle turvalliset puitteet eli rakkautta ja rajoja. Kun aikuiset ovat sitoutuneita toimintaan, niin lapsetkin sitoutuvat. (Kataja 2014, 72.)

Heikka, Hujala & Turja (2009, 81) sanovat, että lapsen hyvinvointi pohjautuu siihen, että lapsen tarpeita ja hänen näkemyksiään kunnioitetaan ja ne otetaan huomioon opetuksen ja kasvatuksen suunnittelussa. Lasten kuulemista ja osallisuutta voidaan pitää varhaiskasvatuksessa keskeisenä laadukkaan varhaiskasvatuksen osatekijänä.

3.4 Pienryhmätoiminta lapsen kuulemisen mahdollistajana

Perinteisesti päivähoitossa on ohjattu suuria lapsiryhmiä, jolloin kaikki lapset ovat tehneet samaa toimintoa yhtä aikaa. Nämä toiminnot ovat tapahtuneet aikuisten ideoimina ja johtamina. Suurella lapsiryhmällä ei ole keinoja antaa lapselle sosiaalisen elämän valmiuksia. Pienryhmätoiminta päivähoitossa on yhteisöllisyyteen liittyvä pedagoginen valinta, joka pohjautuu vuorovaikutuksen merkitykseen lapsen kehityksessä. Samalla se mahdollistaa varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteiden saavuttamista. (Opas 2013, 158.)

Vuorovaikutukseen perustuva ja sitä edellyttävä lapsilähtöinen ajattelu on tullut vallitsevaksi ajatteluksi päivähoitossa. Jokainen lapsi on ainutkertainen, tunteva, ajatteleva ja tahdova yksilö. Pienryhmä luo mahdollisuuden lapsen kehitykseen, kasvuun ja oppimiseen tarvittavalle vuorovaikutukselle ja positiiviselle ilmapiirille. Se antaa myös kasvattajalle mahdollisuuden antaa enemmän aikaa yhdelle lapselle, kuunnella paremmin jokaisen lapsen tarpeita ja vastaamaan niiden toteutumiseen. (Opas 2013, 157.) Pienryhmätoiminnan pedagoginen suunnittelu sekä jatkuvuus ovat tärkeitä tekijöitä, kun lasten osallisuuden kokemuksia halutaan vahvistaa. Hyvin suunniteltu pienryhmätoiminta tukee ja edesauttaa vuorovaikutusta. (Leinonen 2014, 29.)

Leinosen (2014, 28–29) mukaan pienryhmät voivat kokoontua satunnaisesti tai säännöllisesti, ja ne voivat olla ns. nimikkoryhmiä, johon kuuluvat aina samat lapset tai pienryhmiin voidaan valikoitua lasten omien kiinnostuksenkohteiden mukaan. Varsinaisen pienryhmätoiminnan lisäksi toimintaa voi porrastaa ja näin vähentää kiireen ja kaaoksentuntua toiminnassa. Parhaimmillaan pienryhmätoiminta toimii positiivisesti, lapsen kuulemisen mahdollistaen sekä lasten ideoihin ja aloitteisiin vastaten. Pienryhmätoiminnan avulla hiljaisemmatkin lapset saavat mahdollisuuden vaikuttaa yhteiseen toimintaan sekä rajattu osallistujamäärä helpottaa lapsen sitoutumista ja yhteisistä asioista neuvottelemista.

3.5 Pienryhmätoiminnan toteutusmalleja

Orientaation käsitteellä korostetaan sitä, että tarkoituksena ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu, vaan valmiuksien aloittaminen, joiden kautta lapsi vähitellen pystyy ymmärtämään, perehtymään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä. Jokaisella orientaatiolla on omat luovuuden ilmentämisen keinonsa, omat mielikuvituksen harjaanuttamisen menetelmänsä ja omat ratkaisumallinsa. Varhaiskasvatuksessa lapsille ei aseteta suoriutumista vaativia vaatimuksia. Eri orientaation aiheet ja sisällöt liitetään lasten arkeen, lähiympäristöön ja konkreettisiin kokemuksiin niin, että lapset voivat muodostaa omia käsityksiään ja itse omia havaintojaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Saduttaminen on käytetty menetelmä varhaiskasvatuksessa, ja sillä tuetaan lapsen ajattelun ja kielen kehitystä. Saduttamisen avulla kasvattaja saa myös tietoa lapsen ajattelusta ja lisää kasvattajan tuntemusta lapsesta. (Pironen-Malmi, Strömberg 2008, 73.) Karlsson (2014, 190, 227) korostaa, että sadutus tarjoaa lapsille elämyksen, jonka kautta nämä tulevat kuulluiksi ja arvostetuiksi. Se on myös yksi avain osallisuuden kokemukseen. Sadutuksen myötä lapsi harjaantuu ja rohkaistuu myös muissa tilanteissa tuomaan ajatuksensa esille ja ilmaisemaan itseään. Näin lapsen itsetunto ja luottamus vahvistuvat. Toiminnassa yhdistyvät toisen arvostaminen ja kuunteleminen, yhdessä kokeminen ja tekeminen, asioiden työstäminen ja oppiminen ja nykyhetkestä nauttiminen.

Lapsen oikeuksien sopimuksen yksi tärkeä ulottuvuus on se, että lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä. Tämä voi toteutua esimerkiksi taiteen keinoin. Lapsen näkemysten huomioiminen iän ja kehitystason mukaisesti takaa lapselle oikeuden osallistua ja tulla kuul-

luksi. Kuvataiteellisessa toiminnassa lapsella on mahdollisuus tehdä aloitteita ja ilmaista hänelle itselleen merkityksellisiä asioita. (Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki 2014, 21.)

Piironen-Malmi ja Strömberg (2008, 97–98) tuovat esille, että tutkiminen ja ihmettely ovat lapselle luontaisia tapoja osallistua. Yrityksen ja erehdyksen kautta lapsi saa kokemuksia oppimisen ilosta ja hänen toimintansa, kysymyksensä sekä pohdintansa ovat merkityksellisiä. Aikuisten tulee kannustaa sekä ohjata lapsia kokeilemaan ja etsimään selityksiä erilaisiin maailman ilmiöihin.

Keskustelut lasten kanssa alkavat aina kohtaamisesta, joista jokainen on ainutkertainen tapahtuma. Keskustelut ovat varhaiskasvatuksessa ydintä, joissa lapsi oppii jatkuvasti uutta ja rakentaa maailmankuvaansa. (Nummenmaa & Karila 2011, 13–18.) Onnistuneen keskustelun edellytyksenä on aikuisen kyky eläytyä lapsen maailmaan sekä aikuisen tietoinen läsnäolo. Ne ovat pohjana vuorovaikutussuhteelle, jossa välittyvät lapsen arvostaminen yksilönä sekä lapsen kunnioittaminen. (Nummenmaa & Karila 2011, 103.)

Lapsuus on luovaa, energistä ja herkkää aikaa. Lapsen katse on kirkas, mieli on avoin ja oppiminen on hauskaa. Jooga vetoaa lapsiin, koska sen kautta voi ilmaista itseään. (Gibbs 2006, 8.) Gibbsin (2006, 20, 84) mukaan lasta voi kannustaa löytämään sisäiset voimansa sekä uskomaan itseensä. Hiljaisuuden harjoittaminen pitäisi olla kiireisen elämän keskellä tärkeää. Jooga opettaa lapselle hiljaisuuden iloa sekä paikoillaan olon ja auttaa huomaamaan, että rentoutuminen on hyvinvoinnille ja terveydelle yhtä tärkeää kuin aktiivisuus ja liikunta. Andersson (2013) tuo opinnäytetyössään esille, että lapsille suunnattujen joogatuokioiden rinnalle on kehitetty uusi lapsille suunnattu joogan harjoittamisen muoto, satujooga. Satujoogassa joogan liikesarjat ja satu kulkevat yhdessä. Satujoogan tavoitteena on tukea lapsen oman kehontuntemusta sekä itseilmaisua.

4 LAPSEN KUULEMINEN -PROJEKTIN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Projektisuunnitelma valmistui huhtikuussa 2015 ja projektiopinnäytetyön toiminnallisen osuuden suunnittelu alkoi toukokuussa 2015. Samoihin aikoihin tiedusteltiin Kokkolan kaupungin Ykspihlajan päiväkodin henkilökunnalta kiinnostusta osallistua projektiin. Tämän jälkeen anottiin lupa Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuksen palvelujohtajalta ja suunniteltiin työelämän ohjaajan kanssa projektin toteuttamisen ajankohta. Ennen toiminnallista osuutta valittiin lapsiryhmän lastentarhanopettajan kanssa kuusi 4–5-vuotiasta lasta, jotka osallistuisivat projektiin. Lasten vanhemmille toimitettiin kirje, jossa kerrottiin projektista ja pyydettiin lupaa lapsen osallistumisesta projektiopinnäytetyön toiminnalliseen osaan. Vanhemmat toimittivat kirjeen allekirjoitettuna takaisin päiväkotiin ja luvat tarkastettiin ennen toiminnallisen osuuden alkamista. Jokaisessa interventioissa oli tarkkailijan roolissa päiväkodin työntekijä. Toiminnallisen osuuden arviointia varten oli luotu lomake, jonka avulla työntekijä arvioi asetettujen tavoitteiden onnistumista.

Elokuussa 2015 alkoi projektiopinnäytetyön kirjallisen osuuden työstäminen, joka jatkui projektiopinnäytetyön palautuspäivään saakka. Projektiopinnäytetyö esiteltiin opinnäytetyöseminaarissa helmikuussa 2016. Projektiopinnäytetyön eteneminen on nähtävillä Projektiopinnäytetyösuunnitelmassa (KUVIO 2). Tämä kuvio esittää projektiopinnäytetyön etenemistä idean syntymisestä projektiopinnäytetyön valmistumiseen.

KUVIO 2. Projektioinnäytetyön aikataulusuunnitelma.

4.1 Interventioiden rakenne ja eteneminen

Toiminnallisia osuuksia oli yhteensä kuusi, ja ne toteutuivat kesäkuussa 2015. Jokaisen pienryhmätoiminnan kesto oli 30–45 minuuttia, ja ne järjestettiin aamupäivällä, koska se oli ryhmän toiminnan ja lasten jaksamisen kannalta paras ajankohta. Interventioita varten valittiin rauhallinen tila päiväkodin yläkerrasta. Tutustumiskäyntiä ei järjestetty, koska tämä lapsiryhmä ja projektiin osallistuvat lapset olivat projektipäällikölle ennalta tuttuja.

Toiminnallisen osuuden tavoitteena oli luoda hyväksyvä, positiivinen ja kuunteleva ilmapiiri. Näihin tavoitteisiin vaikutettiin suunnittelemalla interventiot huolellisesti, luomalla rauhallinen oppimisympäristö, huomioimalla jokainen lapsi yksilöllisesti ja olemalla aidosti läsnä. Kaikki interventiot alkoivat samalla tavalla. Ympäriältä poistettiin mahdolliset ärsykkeet ja lapsia ohjattiin rauhoittumaan omalla rauhallisella käyttäytymisellä. Kaikki istuivat lattialla ringissä, jotta jokaisella oli katsekontakti toisiinsa. Jokainen lapsi huomioitiin yksilöllisesti sekä sanallisesti että sanattomasti, jotta he tunsivat itsensä arvokkaiksi ja

osaksi tätä ryhmää. Jokaisen pienryhmätoiminnan alussa kerrottiin, mitä tulee tapahtumaan. Lopuksi kerrattiin yhdessä mitä oli juuri tehty ja mitä ajatuksia se oli lapsissa herättänyt. Lapsille myös kerrottiin, mitä seuraavalla tapaamiskerralla tehdään. Lapset saivat vaikuttaa usean toiminnan sisältöön. Toiminnassa tarkoituksena oli ottaa lasten ikä ja kehitystaso huomioon sekä suunnitella toiminta niin, että toiminnallisissa osuuksissa oli selkeä alku ja loppu. Interventioiden tavoitteet ovat nähtävissä projektiopinnäytetyössä.

4.1.1 Aloituskeskustelu ”Minä olen hyvä juuri sellaisena kuin olen”

Varhaiskasvatuksessa pienryhmätoiminta on yleensä hyvin toiminnallista ja lasten kanssa keskustelua ei usein mielletä pienryhmän toimintamuodoksi. Keskustelussa lasten kanssa kasvattajalla on mahdollisuus saada tietoa lasta askarruttavista asioista sekä kohdata lapsi yksilöllisesti. Keskustelun avulla lapsi saa myös kokea tulleeensa kuulluksi.

Ensimmäinen interventio oli 2.6.2015. Aiheena oli keskustelu, jonka teemana oli ”Minä olen hyvä juuri sellaisena kuin olen”. Tavoitteena oli tukea keskustelemalla ja kuuntelemalla lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa. Aluksi keskusteltiin siitä, että jokainen ihminen on jossain hyvä ja olemme kaikki tärkeitä. Keskustelun tarkoituksena oli herättää lapset miettimään hyviä, positiivisia asioita itsessään. Keskustelun tueksi oli valmistettu teksti (LIITE 7), josta puuttui useita sanoja. Tarkoituksena oli tekstin avulla, haastatteleamalla ja kuuntelemalla täydentää tekstistä puuttuvat sanat. Jokaisella lapsella oli oma teksti, joka täydennettiin heidän valitsemillaan sanoilla. Tekstissä käsitellään asioita, joissa olen hyvä, mitä tällä hetkellä opettelen ja haluaisin oppia. Siinä käsitellään myös asioita, mistä lapsi tulee iloiseksi, miksi on hyvä kaveri, mistä pitää ja mikä on tärkeää.

Jokainen lapsi sai ihan rauhassa miettiä vahvuuksiaan. Lapset kirjoittivat oman nimensä kukin omaan tekstiinsä. Lapsiryhmän nuorin oli oikein innokkaana mukana, mutta hänen oli vaikeaa löytää henkilökohtaisia määritelmiä itsestään. Hän valitsi hyvin helposti saman sanan, kuin edellinen lapsi. Kun tämä huomattiin, pyydettiin häntä erityisen tarkasti miettimään omia vahvuuksiaan ja asioita, joissa on hyvä. Ryhmän vanhin taas oli aluksi hyvin negatiivinen ja vähätteli itseään. Pikkuhiljaa hän kuitenkin alkoi löytää positiivisia sanoja, jotka kuvasivat häntä. Eräs lapsiryhmän jäsen yllätti. Tämä viisivuotias lapsi oli valittu tähän projektiin, koska häneen on ollut vaikeaa saada kontaktia. Vuorovaikutus hänen kanssaan on ollut vähäistä, koska hän on suuressa lapsiryhmässä hyvin hiljainen ja mukautu-

vainen, eikä näytä helposti tunteitaan. Tässä pienryhmässä hän sai loistaa. Hän ei kuunnellut muiden vastauksia, vaan hänellä oli selvät, realistiset ja napakat vastaukset omasta itsestään. Hänen ajatuksensa itsestään olivat positiivisia ja realistisia.

Tämän intervention lopuksi luettiin ääneen kaikkien täydennetyt tekstit. Lapset olivat hyvin ylpeitä omista tuotoksistaan ja eräs lapsista sanoi, että oli mukava miettiä mukavia asioita. Lapsille annettiin positiivista palautetta heidän aktiivisuudestaan ja keskittymisestään. Lopuksi kerrottiin seuraavan pienryhmätapaamisen aihe ja kiitettiin lapsia heidän osallistumisestaan.

4.1.2 Kuvataiteen avulla lapsen näkemykset esille

Kuvataiteellinen toiminta on lapsen identiteettiä rakentavaa. Lapsi jättää itsestään yksilöllisen jäljen, joka heijastaa häntä itseään. (Rusanen ym. 2014, 42.) Projektin kuvataideintervention tavoitteena oli taiteen avulla tukea lapsen itsetuntoa ja minäkuva. Materiaaleina olivat vesiväripaperi sekä erilaiset maalit ja värikynät.

Taideinterventio järjestettiin 3.6.2015. Tarkoituksena oli, että lapsi tuottaa kuva omasta itsestään. Toiminta aloitettiin istumalla lattialle piiriin ja keskusteltiin yhdessä, mitä olimme edellisellä kerralla tehneet. Lapsille luettiin uudestaan jokaisen oma teksti ”Minä olen hyvä juuri sellaisena kuin olen”. Sen jälkeen lapset tuottivat haluamallaan tavalla kuvan omasta itsestään. Sitä mukaan, kun lapsi oli valmis, dokumentoitiin kirjoittamalla ylös sanasta sanaan ajatukset ja tarinat, jotka lapset halusivat kuvastaan kertoa. Nämä tekstit liitettiin jokaisen lapsen omakuvatuotokseen. Lapset kokivat toiminnan mieluiseksi. Tilanne oli rauhallinen ja lapset keskittyivät toimintaan hyvin. Lopuksi lapsille kerrottiin, mitä tulemme seuraavassa pienryhmässä tekemään.

Taide ja kädentaidot pienryhmätoiminnassa ovat tärkeä osa lapsen itsetunnon tukemisessa. Jokainen lapsen tekemä tuotos on tärkeä ja kasvattajan tulee osoittaa se lapselle esimerkiksi laittamalla ne kauniisti esille muiden nähtäväksi. Taiteellisen tuotoksen dokumentointi on tapa tuoda lapsen ajatukset esille ja näin hän tulee myös kuulluksi.

KUVA 1. Kuvataiteen avulla lapsen näkemykset esille

4.1.3 Saduttaminen osana lapsen kuulemista

Seuraava pienryhmä järjestettiin 4.6.2015 ja sen tavoitteena oli lapsen ajattelun kehittäminen ja mielikuvituksen tukeminen saduttamisen avulla. Tavoitteen saavuttamiseksi oli tärkeää luoda kannustava, positiivinen ja kuunteleva ilmapiiri. Saduttaja ei anna valmista aihetta, eikä puutu kertomuksen kulkuun. Hänen on oltava läsnä, kuunneltava tarkasti ja aidoisti sekä hänen tulee olla kiinnostunut lasten kertomasta asiasta. Lapsille on tärkeää, että kertomus säilyy sellaisenaan. Sadutusdokumentointi edistää lasten osallisuutta, koska se lisää aikuisten kuuntelevaa työtettä ja kiinnostusta lasten ajatuksiin. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 73; Karlsson 2014, 242.)

Osalle lapsista sadutus oli tuttua. Yhdessä sovittiin, että jokainen saa osallistua sadun kertomiseen ja jokaisen kertomaa täytyy kuunnella ja antaa näin puheenvuoro toiselle. Tilanne oli rauhallinen ja lapset kuuntelivat keskittyneesti. Satu aloitettiin ”Olipa kerran...”. Eräs pienryhmän tytöistä jatkoi siihen heti ”nalle”. Satu alkoi heti etenemään ja varsinkin tytöt

olivat aktiivisia. Lapsia nauratti kovasti heti sadun alussa, kun he huomaamattaan tekivät riimejä: ”Olipa kerran nalle, jonka nimi oli Talle” ja ”hänen kaverinsa oli lammas, jonka nimi oli Hammas”. Satu käsitteli Tallen ja hänen kaverinsa leikkejä puistossa ja sitä, miten he välillä kävivät kotona ja kaupassa. Sadussa oli kaveruksilla koko ajan kova kiire jonnekin. Välillä asetettiin sadun etenemisen vuoksi muutamia apukysymyksiä. Kaikki pienryhmän lapset osallistuivat sadun tekemiseen, paitsi eräs poika. Hän on luonteeltaan hiljainen ja hän ei rohkaisusta huolimatta halunnut osallistua. Ilmeet ja eleet kuitenkin kertoivat, että hän nautti tilanteesta ja oli huvittunut sadun tapahtumista.

Lopuksi satu luettiin lapsille kaksi kertaa, ja se oli heidän mielestään hauska. He nauroivat sadulle ja olivat tyytyväisen oloisia. Lasten kanssa sovittiin, että aikuinen kirjoittaa sadun vielä tietokoneella ja tulostaa sen heille jokaiselle. Sadutuksen tuotos on luettavissa projektipinnäytetyön liitteessä (LIITE 8).

4.1.4 Tutkimme yhdessä

Kun lapset saavat itse valita tutkimisen kohteen, se lisää lasten toiminnan aktiivisuutta ja luo kokemuksen, että heidän mielipiteitään arvostetaan. Tutkimme yhdessä-interventio järjestettiin 9.6.2015 ja sen tavoitteena oli tarjota lapsille oppimisen iloa ja onnistumisen elämyksiä. Edellisen pienryhmän päätteeksi kerrottiin, että seuraavalla kerralla tutkitaan jotain lapsia kiinnostavaa asiaa. Lapsilta tulleet ehdotukset olivat perhoset, kukat ja puut. Ehdotetuista aiheista keskusteltiin yhdessä ja päätettiin valita tutkimuksen aiheeksi puut. Koska tutkimuksen aihe oli valittu jo edellisessä pienryhmässä, oli aiheeseen liittyvää materiaalia tähän interventioon valmiina. Kirjastosta oli hankittu paljon erilaista kirjallisuutta puista.

Pienryhmässä keskusteltiin yhdessä puista ja käytiin yhdessä lyhyesti läpi kaikki puihin liittyvät kirjat. Sen jälkeen jokainen sai valita mieleisensä kirjan, mitä tutkia. Tilanne oli rauhallinen ja lapset olivat kiinnostuneita kirjoista. Lapset tutkivat kirjoja noin 15 minuuttia, minkä jälkeen luettiin yhdessä yksi lasten valitsema kirja. Kirjassa kerrottiin puiden juurista ja niiden tehtävistä.

Tämän jälkeen istuttiin pöydän ääreen ja jokainen lapsi sai piirtää omanlaisen puun. Ainoa ohje tuotokselle oli, että piirustuksessa piti olla puu, jolla on juuret. Toteutuksessa käytettiin vesiväripaperia, puisia värikyniä sekä vahaliituja. Alustavassa suunnitelmassa oli tarkoitus mennä myös ulos tutkimaan puita, mutta rankan vesisateen vuoksi muutettiin suunnitelmaa ja tutkittiin puita kirjojen avulla, keskustellen sekä piirtämällä.

4.1.5 Satujoogan avulla iloa rauhoittumiseen

Satujoogasta tiedetään varhaiskasvatuksessa hyvin vähän. Jooga sana tuo siihen paljon ennakkokäsityksiä. Tässä interventiossa ei ole tarkoituksena johdattaa lapsia joogaan, vaan tarjota sadun ja siihen liittyvien liikkeiden avulla lapsille uusi rauhallinen tapa liikkua. Satujooga vahvistaa lapsen itsetuntoa, koska sen avulla luodaan lapselle mahdollisuus ilmaista itseään.

Satujooga-aiheinen pienryhmä järjestettiin 10.6.2015 ja sen tavoitteena oli kehon rauhoittuminen, mielen virkistyminen sekä positiivisen kokemuksen tarjoaminen lapsille. Satujooga aloitettiin istumalla lattialla ringissä. Ympäriä oli poistettu keskittymistä häiritsevät tekijät ja tilanne oli rauhallinen. Lapsille kerrottiin, että tulemme yhdessä liikkumaan sadun mukana. Jokaiselle lapselle osoitettiin paikka, jossa oli hyvin tilaa liikkua, mutta mistä näkivät ohjaajan. Saduksi oli valittu ”Aavikkokettu Vedan ihmeellinen keidas”. Ennen sadun alkamista käytiin yhdessä kaikki satuun kuuluvat liikkeet rauhallisesti läpi. Liikkeitä oli seitsemän. Satuun kuuluvia liikkeitä eli asanoita oli seitsemän ja ne olivat nimeltään puu, perhonen, alaspäin katsova koira, läähättäminen, kobra, hiekkamyrsky ja puolikuu. Satu kerrottiin pääasiassa ulkoa, jotta liikkeiden tekeminen ja sadun kerronta olisi sujuvasti etenevää ja johdonmukaista. Satu eteni rauhallisesti ja lapset pystyivät kiireettä siirtymään liikkeestä toiseen. Lapset keskittyivät todella hyvin liikkeisiin ja olivat aivan hiljaa. Kaikki lapset tekivät jokaisen satuun kuuluvan liikkeen.

Satujoogan lopuksi luettiin rentoutustarina nimeltään Satumetsä. Tarinan tarkoituksena oli rauhoittaa mieltä ja rentouttaa kehoa. Tarinan aikana lapset makasivat lattialla silmät kiinni. Satujooga kesti yhteensä noin 30 minuuttia.

Lopuksi istuttiin lattialle rinkiin ja keskusteltiin, mitä juuri kuullussa sadussa tapahtui ja miksi. Lapset muistivat hyvin sadun tapahtumat. Keskusteltiin yhdessä myös siitä, miltä tuntui liikkua samalla, kun kuuntelee satua. Lapset antoivat positiivista palautetta satujoo-
gasta.

4.1.6 Lopetuskeskustelu

Projektin lopetuskeskustelu järjestettiin 11.6.2015. Intervention tavoitteena oli kerätä lapsilta palautetta projektin onnistumisesta ja kuulla, mitä ajatuksia se heissä herätti. Lapset saivat tässä projektin viimeisessä interventiossa paketin, jossa oli kaikki heidän tuotoksensa projektin ajalta. Mukana oli myös kirje, joka oli tarkoitettu lapsen vanhemmille. Tässä kirjeessä kerrottiin mitä tämän toiminnallisen opinnäytetyön projektin aikana on lasten kanssa tehty ja kiitettiin lapsen osallistumisesta.

Lopetuskeskustelussa muisteltiin ja käytiin yhdessä läpi, mitä projektiin kuuluvissa pienryhmissä oli tehty, miltä niiden tekeminen oli tuntunut ja mitä ajatuksia ne olivat lapsissa herättäneet. Lasten oli aika vaikeaa muistella, mitä pienryhmissä oli tehty, vaikka keskustelun ja muistin tukena olivat pienryhmien kaikki lasten tekemät tuotokset. Lapset olivat muutenkin hyvin väsyneen ja levottoman oloisia. Tämän vuoksi lopetuskeskustelu oli kes-
toltaan suunniteltua lyhyempi. Keskustelun tukena oli myös valmiita kysymyksiä, joiden vastauksista koonti seuraavassa:

Mitä lapsen kuuleminen tarkoittaa?

Niin että kuuntelee.
Niin että lapsi saa leikkiä.

Miksi aikuisen pitäisi kuunnella lasta?

Jos haluaa jotain.
Jos haluaa rauhan.

Mitä silloin tapahtuu, kun aikuinen ei kuuntele mitä asiaa lapsella on?

Jos se on hermona, niin se ei kuule.
Sillon voi rupee itkeen, kun aikuinen ei kuuntele.
Aikuisen pitäis auttaa.

Olemme tehneet monia asioita yhdessä viime ja tällä viikolla. Mikä näistä oli mukavinta?

Maalaus. On niin kivaa, kun saa maalata.

Piirtäminen.

Mitä te haluaisitte tehdä päiväkodissa enemmän?

Askarrella, kun se on niin kivaa.

Ja aina leikkiä.

Ja tehdä palapelejä.

Aikuisen kanssa voisi pelata muistikortteja.

Mitä muuta haluaisitte sanoa?

Täällä aikuinen ei aina kerkeä kuunnella, kun niillä on niitä juttuja. Lapsen pitäis odottaa.

Keskustelussa ja kysymyksien vastauksissa lapset tuovat esille, että lasten kuuleminen tarkoittaa kuuntelemista. Lapset kokevat negatiivisesti sen, kun aikuinen ei kuuntele heitä. Aikuisen tulisi olla läsnä ja auttaa lasta. Lopuksi tulee kysymyksissä esille, että lapsen pitää päiväkodissa odottaa, että aikuisella on aikaa kuunnella heitä. Päiväkodissa lapsi joutuu jakamaan aikuisen huomioon useiden lasten kanssa. Toisaalta se opettaa lapsia odottamaan omaa vuoroaan ja kunnioittamaan toisten puheenvuoroa.

4.2 Päiväkodin henkilökunnan palaute

Palautteen kerääminen henkilökunnalta tapahtui jokaisen toiminnallisen osuuden jälkeen kirjallisesti. Palautetta varten oli laadittu kysely interventioiden toteuttamisesta, jossa tiedusteltiin avoimilla kysymyksillä mm. tavoitteiden toteutumisesta, vuorovaikutustaidoista, ryhmän hallinnasta ja lapsen kuulemisen huomioimisesta toiminnassa. Kyselyssä tiedusteltiin myös toiminnan onnistumisesta sekä kehittämisestä. Jokaisen toiminnallisen osuuden jälkeen kirjallisen palautteen antoi eri työntekijä eli kyselyyn vastasi kuusi eri työntekijää.

Kyselyssä tuli esille, että toiminnallisten osuuksien tavoitteet toteutuivat erittäin hyvin ja koettiin, että toiminta oli lapsista mieluisaa ja erilaista, mihin lapset olivat tottuneet. Vastauksista kävivät myös esille, että toiminnassa kuunneltiin ja huomioitiin lapset yksilöllisesti, sekä toiminta oli lasten ajattelua kehittävää ja tuki lasten mielikuvitusta. Sisältö oli myös lasten ikätasoa tukevaa ja ohjeet olivat selkeitä. Vastauksista tuli myös esille, että vuorovaikutus lasten kanssa onnistui hyvin. Vuorovaikutus oli avointa ja kannustavaa. Lapsiryhmän hallinta onnistui myös kyselyn mukaan hyvin. Päiväkodin henkilökunta toi esille, että tunnelma ryhmässä oli levollinen ja lapset keskittyivät toimintaan hyvin. Lapsen kuu-

leminen tuli myös esille toiminnassa. Jokainen lapsi sai huomiota tasapuolisesti ja jokaisen puheenvuoroa kunnioitettiin. Lopuksi kyselyssä henkilökunnalta tiedusteltiin, missä onnistuttiin hyvin ja mitä voisi vielä toiminnassa kehittää. Positiivisena henkilökunta toi esille positiivisen työotteen, avoimuuden sekä helposti lähestymisen. Myös selkeä ohjeistus, rauhallisuus ja kannustaminen koettiin positiivisena toiminnassa. Toiminnan kehittämisessä tuli esille, että lasten ei ole välttämättä helppoa pohtia itseään toisten kuullen. Ehdotettiin, että aloituskeskustelu olisi voitu tehdä yksilöhaastatteluna.

4.3 Lapsen kuuleminen osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa

Lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma on lapsuutta arvostava, lasta kannatteleva ja positiivinen kertomus hänen ainutlaatuisuudestaan. Ydintavoitteena on, että jokainen lapsi voi häntä tukevien ja hänet tuntevien aikuisten avulla kokea olevansa hyvä ja hyväksytyt sellaisena kun on. (Kaskela & Kronqvist 2007.)

Projektiopinnäytetyön organisaation tulostavoitteena oli lapsen kuuleminen osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tämä toteutettiin luomalla lomake osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, jonka avulla lapsen mielipiteet, vahvuudet ja toiveet tulevat esille. Tämän lomakkeen tarkoituksena on tukea lapsen itsetuntoa ja tuoda esille, että hän on hyvä ja arvokas juuri sellaisena kun on. Lomakkeen tarkoituksena olisi dokumentoida lapsen ajatukset joka vuosi, kun varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään. Kokkolan kaupungin lapsen omassa varhaiskasvatussuunnitelmassa ei ole kohtaa, missä lapsen omat mielipiteet ja ajatukset tulisivat esille. Tämä asiakirja ollaan uusimassa lähiaikoina.

5 LAPSEN KUULEMINEN -PROJEKTIN ARVIOINTI

Tässä luvussa arvioidaan projektiopinnäytetyön eri vaiheita. Näitä ovat projektisuunnitelman, tavoitteiden, toiminnallisen osuuden toteutuksen sekä kyselyiden arviointi. Lopuksi on projektiopinnäytetyön kokonaisarviointi.

5.1 Projektisuunnitelman ja budjetin arviointi

Projektisuunnitelman nimi on Lapsen kuulemisen lisääminen varhaiskasvatuksessa, ja se valmistui huhtikuussa 2015. Projektisuunnitelma on ollut suunnannäyttävä projektiopinnäytetyölle, vaikka suunnitelmasta on hieman poikettu. Projektiopinnäytetyön nimi vaihtui toiminnallisen osuuden aikana nykyiseen muotoonsa ”Hei mulla on asiaa! Lapsen kuulemisen lisääminen varhaiskasvatuksessa”.

Projektisuunnitelman aikataulu muuttui hieman projektiopinnäytetyössä. Toiminnallinen osuus toteutui suunnitellusti, mutta projektiopinnäytetyön kirjallisen osuuden työstäminen kesti kaksi kuukautta pidempään kuin oli suunniteltu. Projektisuunnitelma toteutui kokonaisuudessaan hyvin. Projektisuunnitelmassa esiteltiin projektin päätavoitteet sekä suunta tietoperustalle. Projektiopinnäytetyössä käsitellään ja avataan yksityiskohtaisemmin sekä laajemmin lapsen kuulemisen lisäämistä varhaiskasvatuksessa. Projektin suunniteltu budjetti toteutui myös projektisuunnitelman mukaan.

5.2 Tavoitteiden arviointi

Projektiopinnäytetyön tavoitteena oli tarjota erilaisia pienryhmätoimintoja, joiden avulla lisätään lapsen kuulemistä. Tavoitteet oli eritelty niin lapsille, päiväkodille kuin sosionomille itselleen. Tämän lisäksi tavoitteet oli jaettu prosessi-, oppimis- ja tulostavoitteisiin.

Projektiin kuuluvissa interventioissa toimittiin eettisesti oikein kunnioittamalla lasta ja ottamalla huomioon projektiin osallistuvan Kokkolan kaupungin Ykspihlajan päiväkodin toimintatavat sekä arvot. Interventiot suunniteltiin ja toteutettiin niin, että jokaisella lapsella oli mahdollisuus tuoda omat mielipiteet ja ajatukset esille sekä jokainen lapsi huomioi-

tiin tasapuolisesti. Lasten osallisuutta myös tuettiin esimerkiksi toiminnallisessa osuudessa, jossa lapset saivat valita tutkimusinterventio aiheen. Ennen projektiopinnäytetyön toiminnallista osuutta vanhemmille jaettiin tiedote interventioista sekä pyydettiin kirjallinen lupa lapsen osallistumisesta. Projektin lopuksi vanhemmille jaettiin myös kirje, jossa kerrottiin, mitä pienryhmissä tehtiin ja kirjeessä myös kiitettiin lapsen osallistumista projektiin. Projektiopinnäytetyön toiminnallisissa osuuksissa syntyneet lasten tuotokset ovat kaikki annettu lapsille kotiin. Tuotokset palautettiin lapsille juuri sellaisina, kuin he olivat ne tarkoittaneet, eikä niitä ole analysoitu eikä arvioitu millään tavalla. Projektiopinnäytetyöhön liittyvä kysely henkilökunnalle toimitettiin projektin toiminnallisen osuuden jälkeen kirjallisesti. Vastaajat pysyvät kyselyssä anonyymeinä.

Yksi projektin tavoitteista lapsen näkökulmasta oli, että lapsi saa mahdollisuuden olla interventioissa aktiivisena toimijana ja että häntä kuullaan. Tavoitteena oli myös itseilmaisuuden vahvistaminen sekä tukea lapsen rohkeutta ilmaista omia ajatuksiaan. Toiminnallisten osuuksien avulla lapsille tarjoutui monipuolisesti mahdollisuuksia toteuttaa itseään, tuoda ajatuksiaan esille sekä osallistua toiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen. Projektin toiminnallisten osuuksien kautta nämä tavoitteet toteutuivat myös kyselyiden perusteella. Projektin aikana tehtyjen omien havaintojen perusteella tavoitteet toteutuivat, koska lasten toiminta pienryhmissä oli rentoa, rauhallista sekä innostavaa.

Organisaation eli päiväkodin näkökulmasta projektin tavoitteena oli tarjota henkilökunnalle pienryhmätoimintaan liittyviä ideoita, joilla lisätä lapsen kuulemistä. Jokaisessa interventiossa oli tarkkailijan roolissa päiväkodin työntekijä, joten heille tarjottiin konkreettisesti uusia ideoita pienryhmätoiminnan toteuttamiseen. Myös henkilökunnalta saatujen palautteiden sekä hyvän yhteistyön perusteella organisaation näkökulmasta tavoitteet toteutuivat.

Projektin henkilökohtaisena tavoitteena oli huolellisesti suunniteltujen interventioiden toteutuminen sekä varhaiskasvatusosaamisen ja lapsilähtöisen työtteen lisääminen. Nämä tavoitteet toteutuivat. Projektityöskentelystä ei opinnäytetyön tekijänä ole aikaisempaa kokemusta ja siinä on vielä paljon oppimista. Tämä näkyy projektin kirjallisen osuuden tuottamisen vaikeutena. Henkilökohtaisena tavoitteena oli myös varhaiskasvatuksen kompetenssien vahvistaminen, ja niitä käsitellään luvussa 5.5.

Projektiopinäytetyö on toteutunut laadittujen tavoitteiden mukaisesti. Ainoastaan henkilökunnalle laadittu kysely lapsen kuulemisesta varhaiskasvatuksessa jäi tavoitteesta vastausten vähäisen määrän vuoksi.

5.3 Toiminnallisen osuuden toteutuksen arviointi

Projektissa on toteutettu kuusi interventiota, joissa tavoitteena oli lapsen kuuleminen. Toiminnallisen osuuden suunnitteleminen ja toteuttaminen oli mielekästä, koska jokainen pienryhmätoiminta oli erilainen. Suunnitelmissa oli otettu huomioon pienryhmän koko sekä lasten kehitystaso, jotta toiminnalliset osuudet olisivat lapsille mieleisiä ja sopivia. Jokainen interventio oli kestoltaan noin 30–45 minuuttia, joka oli lasten jaksamisen kannalta sopiva aika. Projektin toiminnallisen osuuden toteuttamista helpotti se, että se toteutettiin päiväkodissa, jossa projektin tekijä on työskennellyt vuosia lastenhoitajana. Koska tilat, henkilökunta ja lapset olivat tuttuja, helpotti tämä projektiin liittyvää yhteistyötä. Aikaisemman varhaiskasvatuksen kokemuksen vuoksi interventioiden toteuttaminen sujui ongelmitta.

Projektiin liittyvän palautteen kerääminen lapsilta lopetuskeskustelun yhteydessä oli haastavaa. Siihen olisi pitänyt valmistella tarkemmin menetelmä, jonka avulla lapset olisivat voineet tuoda mielipiteensä toiminnan mielekkyydestä esille. Haasteena oli myös järjestää toiminnallinen osuus sellaiseen ajankohtaan päivästä, että saatiin jokaiselle kerralle yksi päiväkodin henkilökunnasta arvioimaan interventioiden toteutumista. Pienryhmätoiminnassa oli tärkeässä roolissa dokumentointi, joka onnistui hyvin.

Tämän projektin toiminnalliset osuudet saivat lapsilta sekä päiväkodin työntekijöiltä positiivista palautetta. Henkilökunnan palautteiden mukaan interventiot olivat lapsille mieluisia, ikätasoisia sekä lapsilähtöisiä. Palautteiden mukaan lapsilähtöisyys näkyi lapsen yksilöllisenä huomioimisena, kuulemisena sekä kannustavana ilmapiirinä. Omaa ammatillisuutta vahvisti projektin toiminnallisen osuuden huolellinen suunnittelu, toteutus ja arviointi.

5.4 ”Lapsen kuuleminen varhaiskasvatuksessa” -kyselyn tulokset ja arviointi

Projektiopinnäytetyöhön kuului yhtenä osana kysely, joka liittyi lapsen kuulemiseen varhaiskasvatuksessa. Kysely jaettiin kirjallisena yhdeksälle Kokkolan kaupungin Ykspihlajan päiväkodin työntekijälle, joista kolme vastasi kyselyyn. Koska vastaajien määrä oli näin pieni, kysely ei ollut tavoitteiden ja odotusten mukainen. Päiväkodin henkilökuntaa tiedotettiin kyselystä jo heti projektin alussa ja se toimitettiin henkilökohtaisesti jokaiselle projektiopinnäytetyön toiminnallisen osuuden jälkeen.

Avointen kysymysten avulla henkilökunta sai tuoda esille ajatuksiaan keinoista, joilla tukea lapsen itsetuntoa, lisätä lapsen itseilmaisua ja lasten vaikutusmahdollisuuksia päiväkodin arjessa. Kyselyssä tiedusteltiin myös henkilökunnan näkemyksiä lapselle turvallisen vuorovaikutus ympäristön luomisesta sekä lapsen yksilöllisestä kohtaamisesta isossa lapsiryhmässä.

Ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin henkilökunnalta, kuinka lapsen itsetuntoa voidaan tukea päiväkodin arjessa. Seuraavassa on koonti henkilökunnan vastauksista:

Pienillä teoilla ja sanoilla, muistetaan kehut ja kannustus. Muistetaan negatiivisen palautteen jälkeen kehut. Sanavalinnat/miten sanot on tärkeää.

Huomioidaan lapsi omana itsenään. Annetaan riittävästi palautetta, ei vain kielteistä. Annetaan lapsen ”loistaa”, siinä missä on vahva ja osaava.

Huomioidaan jokainen omana itsenään ja arvostetaan jokaista lasta ja aikuis-takin. Annetaan rehellistä palautetta niin positiivista kuin negatiivista. Eritoten annetaan positiivista palautetta lapsen vahvoista puolista.

Toisessa kysymyksessä tiedusteltiin henkilökunnalta, miten itseilmaisua päiväkodissa voidaan lisätä. Seuraavassa on koonti vastauksista:

Arvostetaan puhetta ja tarinoita. Kuunnellaan ja opetellaan kuuntelemaan toisia. Esiinnyttään yksin ja yhdessä. Tuetaan ”keksimään/löytämään” omia juttuja.

Käytetään monenlaisia erilaisia menetelmiä ja keinoja.

Luodaan mahdollisuuksia, esim. näytelmät, nukketeatteria, kaikki muut luovat ilmaisut. Myös vapaat leikit – annetaan valinta lapselle.

Kolmannessa kysymyksessä tiedusteltiin henkilökunnalta, miten lapsen vaikutusmahdollisuuksia voidaan lisätä. Seuraavassa on koonti vastauksista:

Tehdään oma ryhmä luottavaiseksi joka suuntaan (ryhmässä on hyvä olla) kaikki tasavertaisia erilaisuudesta huolimatta. Asioista keskustellaan ja sovietaan yhdessä (käsi kertoo, kerätään mielipiteitä).

Osallistetaan lapsi ryhmään. Lisätään yhteisöllisyyttä ja vastuullisuutta ryhmässä, esim. demokraattiset ratkaisut.

Kysytään lasten mielipiteitä tai annetaan valinta mahdollisuuksia. Huomioidaan kiinnostuksen kohteita. Pyritään kompromisseihin mahdollisuuksien mukaan.

Neljännessä kysymyksessä tiedusteltiin, kuinka lapselle luodaan vuorovaikutukseen turvallinen ympäristö päiväkodissa. Seuraavassa on koonti vastauksista:

Tuetaan ilmaisemaan rohkeasti eri tavoin. Käytetään monia erilaisia konsteja, (kuvat, musiikki jne.) seurataan ja kuunnellaan jokaista tasavertaisesti. huomioidaan ja jutellaan.

Tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia vuorovaikutukseen. Käytetään tarpeen mukaan apuvälineitä esim. kuvia.

Annetaan aikuisena jokaiselle lapselle omat puheenvuorot (esim. aamupiiri). Kysellään eri mielipiteitä. Puututaan kiusaamistilanteisiin.

Viidennessä kysymyksessä henkilökunnalta tiedusteltiin, miten lapsi voidaan kohdata yksilöllisesti isossa lapsiryhmässä. Seuraavassa on koonti vastauksista:

Ollaan lapsen kanssa läsnä, kuunnellaan ja otetaan viestit vastaan. Huomioidaan jokainen lapsi joka päivä henkilökohtaisesti, ryhmätyöskentelyn lisäksi suositaan myös pari ja pienryhmä työskentelyjä.

Pari- ja pienryhmätoiminnalla. Lapsen kanssa henkilökohtaisia keskusteluja. Huomioidaan lapsi joka päivä jollakin tavalla.

Huomioidaan kaikkien tarpeet, jotka voivat olla hyvin erilaisia. Jututetaan jokaista päivän aikana yksilöllisesti. Annetaan kaikille tasapuolisesti omaa aikaa. Aamulla tervehditään kaikki saapuessa.

Lapsen kuulemiseen liittyvästä kyselystä päiväkodin henkilökunnalle käy esille, että on tärkeää huomioida päiväkodin arjessa lapsi omana itsenään ja muistaa antaa positiivista palautetta lapselle. Esille nousi myös lapsen kuuntelemisen tärkeys ja se, että sitä kautta

myös lapsi oppii itse kuuntelemaan muita. Kyselyn mukaan lasten vaikutusmahdollisuuksia tulisi lisätä kyselemällä lapsilta heidän mielipiteitään sekä tarjota lapsille valinnan mahdollisuuksia. Myös pienryhmätyöskentely koetaan tärkeänä toimintana lapsen yksilöllisessä huomioimisessa.

5.5 Sosionomin kompetenssien arviointi varhaiskasvatusosaamisen näkökulmasta

Lapsen kuulemisen lisääminen projektin myötä on tapahtunut ammatillista kasvua. Erityisesti projektityöskentelyosaamiseni on vahvistunut. Varhaiskasvatus on tuttua jo vuosien ajalta toimiessani aikaisemmin päivähoitossa lastenhoitajana. Tämän projektin myötä olen kuitenkin saanut paljon kokemusta ja varmuutta vastuun ottamisesta. Myös huolellisesti suunnitellun ja tavoitteellisen pienryhmätoiminnan kautta sain vahvistusta varhaiskasvatuksen ammatillisuuteeni. Vahvuuteni tässä projektissa olivat hyvät vuorovaikutustaitoni. Tämä näkyi hyvänä yhteistyönä lasten, vanhempien sekä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Parantamista on usealla osa-alueella, mutta varsinkin kirjallisen tuotoksen laatimisen olen kokenut haasteellisena.

Projektiosaamisen lisäksi olen projektipinnäytetyöni kautta vahvistanut myös varhaiskasvatusosaamistani. Työssäni oli henkilökohtaisena tavoitteena sosionomi (AMK) varhaiskasvatuksen kompetenssien vahvistaminen. Erityisesti projektissa korostui kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen. Tämä tuli esille projektin aiheena ja toiminnallisten osuuksien tavoitteena olevan lapsen kuulemisen kautta. Toiminnassa pyrittiin mahdollisimman paljon kuulemaan lasta ja ottamaan huomioon lasten mielipiteet sekä tukea lasten osallisuutta.

Työssä tuli esille myös sosionomi (AMK) varhaiskasvatusosaamisen eettinen osaaminen sekä asiakastyön osaaminen. Nämä näkyvät konkreettisesti siinä, että toiminnalliset osuudet oli suunniteltu lapsilähtöisyyden periaatteet sekä lapsuuden ainutkertaisuuden huomioon ottaen. Tämä näkyi myös vuorovaikutuksessa lasten kanssa, jossa otin kaikki lapset yksilöllisesti huomioon, kunnioitin heidän mielipiteitään sekä toin päiväkodin henkilökunnalle esille lapsen kuulemisen tärkeyden päiväkodin arjessa.

Asiakastyön osaaminen näkyi projektin toiminnallisen osuuden suunnittelussa ja toteutuksessa. Käytettyjen mittareiden mukaan toiminta oli lapsille pedagogisesti mielekästä ja lapsen kehitystason mukaisia. Projektin toiminnallinen osuus myös pohjautui tasarvoiseen vuorovaikutukseen ja siinä huomioitiin lapsen sekä lapsiryhmän yksilölliset tarpeet.

Sosionomi (AMK) varhaiskasvatuksen sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen näkyi projektiohjelmatyön tietopohjassa, jossa otettiin laajasti esille varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamat tavoitteet ja toiminta-ajatukset, jotka liittyivät lapsen kuulemiseen. Tietopohjassa käsiteltiin myös hyvin ajankohtaista uutta varhaiskasvatuslakia ja sen tuomia muutoksia varhaiskasvatukseen.

Olen tämän työn myötä saanut kokemusta projektin johtamisesta. Projektia olen mielestäni johtanut rennosti, mutta päämäärätietoisesti. Projektipäällikkönä toimiminen on lisännyt sosionomi (AMK) johtamisosaamistani. Projekti on vaatinut johtamista, toiminnan suunnittelua, kehittämistä sekä vastuun kantamista.

Haasteena projektin aikana oli projektisuunnitelman valmistumisen jälkeen liian nopea siirtyminen toiminnallisen osuuden suunnitteluun ja toteutukseen. Olisi ollut projektille edullista, jos olisin malttanut vielä syvällisemmin pohtia ja suunnitella toiminnallista osuutta sekä tarkemmin laatia projektiin liittyviä kyselyitä. Haasteena työlle oli myös se, että toteutin projektin omalla työpaikallani ja työajalla. Se, että toteutin projektin työpaikallani tuttujen työntekijöiden kesellä, toi ongelmia myös siinä, että projektiin liittyviin kyselyihin ei suhtauduttu niin asiallisesti, kuin olisin toivonut. Tämä näkyi henkilökunnalle osoitetun kyselyn vähäisenä vastausten määränä.

6 POHDINTA

Tämä projekti sai alkunsa omista havainnoistani, kiinnostuksestani ja kokemuksestani varhaiskasvatuksen kentältä. Olen ennen sosionomiopintojani toiminut yli viidentoista vuoden ajan päivähoitossa lastenhoitajana ja tavoitteena on suorittaa sosionomiopinnoissa varhaiskasvatuksen kelpoisuutta edellyttävät opinnot. Läsnäolo sekä lapsen mielipiteen huomioiminen ja kunnioittaminen ovat olleet aina minulle tärkeitä asioita työssäni lasten kanssa. Lapsen kuulemisesta puhutaan paljon ja se on kunnan ja yksiköiden varhaiskasvatussuunnitelmien tavoitteena. Se on nostettu esille myös uudessa varhaiskasvatuslaissa.

Projektisuunnitelman tekeminen onnistui mielestäni aika helposti. Ainostaan projektiopin- näytetyön tavoitetaulukkoa jouduin useampaan otteeseen muokkaamaan. Projektisuunni- telman teon jälkeen siirryin välittömästi suunnittelemaan ja toteuttamaan oppinäytetyön toiminnallista osuutta. Toiminnalliset osuudet toteutuivat suunnitelmien mukaan, mutta myöhemmin huomasin, että suunnitteluun olisin voinut käyttää vielä enemmän aikaa. Pro- jektisuunnitelmassa olevan aikataulun suunnittelin hieman liian tiukaksi. Tämä näkyi kir- jallisen osuuden tuottamisessa, joka kesti kaksi kuukautta suunniteltua pidempään. Tämä ei kuitenkaan tuonut ongelmia suhteessa koulun asettamaan aikatauluun.

Projektityöskentelystä minulla ei ollut aikaisempaa kokemusta. Tämä ei kuitenkaan tuonut lisäpainetta projektin tuottamisessa. Projektityöskentely on opettanut itseohjautuvuutta varsinkin, kun projektissa on ollut vain yksi tekijä. Olen kuitenkin saanut tukea muilta opiskelijoilta sekä ohjaavalta opettajalta. Projektin aikana ei ole ollut syvempiä ahdinkoja, ja työn tekeminen on sujunut ilman suurempia ongelmia. Tämän projektityöskentelyn myötä olen saanut oppia ja vahvistusta työn tavoitteiden asettamiseen ja sen myötä tavoit- teelliseen toimintaan. Tämä on mielestäni tärkeä asia tulevaisuuden työuraa ajatellen.

Olen tämän työn kautta tarkastellut lapsen kuulemista ja kasvattajan aktiivista kuuntelemis- ta. Tämä kuitenkin harvoin näkyy varhaiskasvatuksen arjessa. Monet kasvattajat vetoavat kiireeseen ja suuriin lapsiryhmiin. Varhaiskasvatuksen perustehtävä on lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen. Mielestäni tärkein osa tätä perustehtävää on lapsen kuuleminen ja aito kohtaaminen päivähoitonsa arjessa. Tämä tukee lapsen itsetuntoa, ja hän saa sitä kautta kokea, että hän on arvokas omana itsenään ja tärkeä osa lapsiryhmää. Päivähoidon toiminta tulee suunnitella niin, että lapsi huomioidaan yksilöllisesti jokainen päivä, kun hän on päi-

väkodissa. On myös tärkeää muistaa toimintaa suunniteltaessa, että pelkkä kohtaaminen ja kuuleminen eivät riitä, vaan ne on tultava esille myös konkreettisina tekoina. Kasvattajan asenne omaa työtään, lapsia, vanhempia ja työyhteisöä kohtaan on ratkaiseva. Lapsilähtöinen ja positiivinen työote ovat avaimia lapsen kuuntelemiseen ja kohtaamiseen.

Lapsen kuuleminen ja osallistaminen eivät kuitenkaan tarkoita, että lapset saavat yksin päättää päiväkotipäivän sisällöstä. Aikuisen tehtävänä on asettaa toiminnalle rajat, jotka luovat turvallisuutta ja pitävät päiväkotiarjen rytmissä. Suunnittelun sisällä kasvattajan on hyvä tiedustella lasten mielipiteitä ja ottaa ne huomioon. Haasteena lapsen kuulemisessa on toteuttaa se niin, että sen myötä myös lapset oppivat kuuntelemaan muita. Kasvattajan tulee yhdessä muiden työntekijöiden kanssa pysähtyä arvioimaan toimintaa ja muuttaa sitä tarpeen mukaan, jotta perustehtävä toteutuu. Myös yksikön johtajalla on vastuu siitä, että lapsen kuuleminen toteutuu. Johtajan tulee mielestäni palauttaa varhaiskasvatuksen perustehtävä kasvattajien mieliin säännöllisesti sekä seurata, että se toteutuu päiväkodin arjessa. Silloin kun yksikin kasvattaja lapsiryhmässä toteuttaa lapsen kuulemista aidosti, voi se johtaa toiminnan muutokseen.

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden myötä tarjottiin päiväkodille erilaisia pienryhmätoimintamalleja, joissa lapsen osallisuus ja kuuleminen olivat keskiössä. Projektin myötä halusin myös herättää ajatuksia pienryhmätoiminnan suunnittelusta. Mielestäni on tärkeää tarjota lapsille erilaisia toimintatapoja, joilla tukea lapsen kasvua ja kehitystä. Usein päiväkodissa pienryhmätoiminta on hyvin kädentaito- tai liikuntapainotteista. Ne ovat tärkeä osa toimintaa, mutta halusin projektin myötä tuoda esille päiväkodin henkilökunnalle, kuinka lasten kanssa keskustelu, lasten haastattelu ja rentoutuminen ovat myös tärkeitä sisällyttäviä suunnitteluun. Nämä toiminnot sopivat mielestäni hyvin tähän päivään. Lapsille on tarjottava mahdollisuus aikuisen tukemana harjoitella vuorovaikutustaitoja ryhmässä. Hyvät vuorovaikutustaidot ovat pohja luoda elämää tukevia sosiaalisia suhteita. Myös rauhoittumiseen ja rentoutumiseen on tarjottava lapsille mahdollisuus päivähoidossa muutenkin kuin lepohetken muodossa.

Toin projektin aikana myös päiväkodin varajohtajalle esille yksikön varhaiskasvatussuunnitelman päivittämisen merkityksen. Kyseisessä päiväkodissa on hyvä varhaiskasvatussuunnitelma, mutta sen arvoista puuttuu lapsen kuuleminen ja osallistaminen, jotka ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden, kunnan varhaiskasvatussuunnitelman sekä uu-

den varhaiskasvatustavoitteena. Projektin kautta olen myös saanut vahvistusta lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman merkityksestä. Lapsen kuuleminen osana varhaiskasvatuksen perustehtävää, tulisi heijastua lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan. Siinä tulisi näkyä lapsen arvostus ja kunnioittaminen. Kokkolan kaupungin varhaiskasvatus on lähiaikoina uudistamassa tätä tärkeää asiakirjaa, ja toivon, että lapsen arvostus ja kuuleminen näkyy siinä enemmän esimerkiksi osana, jossa tulisi lapsen omat mielipiteet ja toiveet esille.

Tämän projektin myötä olen saanut vahvistusta sille, että työskennellessäni tulevaisuudessa varhaiskasvatuksessa olen lapselle läsnä sydämellä. Haluan kuunnella lasta aktiivisesti ja viestittää omalla asenteellani, että jokainen lapsi on arvokas ja hyvä juuri sellaisena kuin on. Omalta osaltani haluan tuoda esille positiivisen ja lapsilähtöisen toimintakulttuurin. Toivon, että tämän projektin myötä olen tarjonnut lapsille iloa ja onnistumisen elämyksiä.

LÄHTEET

- Andersson, H. 2013. Satujooga osana päiväkodin liikuntakasvatusta. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/66304/Andersson.pdf?sequence=1>. Luettu 30.11.2015.
- From, K. & Koppinen, M-L. 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Gibbs, B. 2006. Joogaa lapsille. Venyttely- ja voimaharjoituksia 3–11-vuotiaille lapsille. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.
- Kallio, T., Kurki, A., Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuteen. Helsinki: Kirjapaja.
- Karlsson, L. 2014. Sadutus. Avain osallisuuden toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kaskela, M & Kronqvist, E-L. 2012. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Helsinki: Stakes. Pdf-tiedosto. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110190/URN_ISBN_978-952-245-819-3.pdf?sequence=1. Luettu 15.1.2016.
- Kataja, E. 2014. Yhteinen osallisuus varhaiskasvatuksen pedagogiikassa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsen, J. Elo & J. Leinonen. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry, 56–79.
- Kettukangas, T. & Härkönen, U. 2014. Lasten osallisuus perustoiminnoissa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsen, J. Elo & J. Leinonen. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry, 96–115.
- Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma. 2009. Www dokumentti. Saatavissa: http://www.kokkola.fi/palvelut/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/fi_FI/paivahoito/. Luettu 1.10.2015.
- Leinonen, J. 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa J. Heikka, E. Fonsen, J. Elo & J. Leinonen. Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Tampere: Suomen varhaiskasvatus ry, 16–41.
- Nummenmaa, A. & Karila, K. 2011. Ammatilliset keskustelut varhaiskasvatuksessa. Helsinki: WSOY.
- Opas, M. 2013. Yhteisöllinen kasvattajatiimi. Teoksessa P. Marjanen, M. Marttila & M. Varsa. Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. PS-kustannus, 141–166.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015a. Varhaiskasvatus. Www dokumentti. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/varhaiskasvatus/?lang=fi>. Luettu 30.11.2015.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015b. Varhaiskasvatuslain ensimmäinen vaihe voimaan 1.8.2015. Www dokumentti. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2015/05/varhaiskasvatus.html>. Luettu 30.11.2015.

Piironen-Malmi, U. & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Reunamo, J. 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Varhaiskasvatus. Helsinki: WSOY.

Rusanen, S., Kuusela, M., Rintakorpi, K & Torkki, K. 2014. Musta tuntuu punaiselta. Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Helsinki: Lasten keskus.

Shier, H. 2006. Pathways to participation revisited. Pdf-tiedosto. Saatavissa: [http://www.harryshier.net/docs/Shier-Pathways to Participation Revisited_NZ2006.pdf](http://www.harryshier.net/docs/Shier-Pathways_to_Participation_Revisited_NZ2006.pdf). Luettu 1.11.2015.

Socca. 2008. Havainnointi ja pedagoginen tuki 3–5 vuotiaiden lasten varhaiskasvatuksessa. Helsingin kaupunki. Sosiaalivirasto. Lasten päivähoito. Oppaita ja työkirjoja 2008:3. Pdf-tiedosto. Saatavissa: [http://www.socca.fi/files/486/Havainnointi pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa_2008.pdf](http://www.socca.fi/files/486/Havainnointi_pedagoginen_tuki_varhaiskasvatuksessa_2008.pdf). Luettu 18.10.2015.

Varhaiskasvatuslaki 8.5.2015/580.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Pdf-tiedosto. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>. Luettu 30.9.2015.

Mia Tynjälä
LAPSEN KUULEMISEN LISÄÄMINEN
VARHAISKASVATUKSESSA

Projektisuunnitelma
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Huhtikuu 2015

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 PROJEKTIN KUVAUS JA TAVOITTEET	2
2.1 Projektin tarkoitus ja tavoitteet	2
2.2 Tulosten määrittely ja laatu	4
2.3 Projektissa huomioon otettavat standardit, viranomaismääräykset, lainsäädäntö, tekijänoikeudet, sopimukset ym.	4
3 PROJEKTIORGANISAATIO	5
4 TIETOPERUSTA	5
4.1 4-5-vuotiaan lapsen kognitiivinen kehitys	5
4.2 Varhaiskasvatussuunnitelman eettiseen orientaatioon sisältyvä lapsen kuuleminen	6
5 TOTEUTUSSUUNNITELMA	8
5.1 Aikataulu ja tehtäväluettelo	8
5.2 Interventioiden suunnitelma	9
5.3 Projektin potentiaaliset ongelmat ja riskit	9
6 PROJEKTIBUDJETTI	10
7 OHJAUSSUUNNITELMA	10
7.1 Ohjausryhmän, projektiryhmän ja työryhmän kokoukset	10
7.2 Projektin tiedottaminen, dokumentointi, raportointi ja laadunvarmistus	11
LÄHTEET	12
LIITTEET	

JOHDANTO

Lapsen kuuleminen tulisi olla osa jokaisen päiväkodin omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Päiväkodin arki ei saisi muodostua niin kiireiseksi, ettei olisi aikaa kohdata ja kuunnella jokaista lasta. Päiväkoti on suuri osa monen lapsen arkea, ja on tärkeää, että lapsi saa kokea kuuluvansa siihen yhteisöön ja on siellä hyväksytyt. Lapsen kuulemista tulisi lisätä päiväkodin arkeen pukeutumis-, ruokailu- ja lepoaika-tilanteissa. Olisi tärkeää, että myös suunnitellut interventiot sisältäisivät enemmän lasten mielipiteiden ja ajatusten huomioimista. Interventiot eivät aina mene niin kuin on suunniteltu, mutta kasvattaja ei saa lannistua siitä, vaan jatkaa ja jalostaa suunnitelmaa. Kasvattajan tulisi myös nähdä päiväkodin arjen keskellä ne arvokkaat hetket, jolloin voi aidosti kohdata lapsen. Lapsen kuuleminen ei tarkoita sitä, että lapsi saa päättää, mitä päiväkodissa tehdään. Kuuleminen on aitoa läsnäoloa, jolloin lapsi kokee, että hänen mielipiteensä ja ajatuksensa ovat otettu huomioon ja hän kokee, että häntä arvostetaan. Tämä tukee lapsen itsetuntoa ja minäkuvan kehittymistä. Se lisää myös turvallisuutta, jota tarvitaan kognitiivisten taitojen kasvupohjaksi.

Opinnäytetyö on lapsilähtöinen toiminnallinen projektiopinnäytetyö, joka on suunniteltu varhaiskasvatuksen kentälle. Tavoitteena on saada opintojen myötä myös varhaiskasvatuskelpoisuus, joten projektilla vahvistetaan myös ammatillista osaamista varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tilaaja on Kokkolan kaupunki ja projekti toteutetaan Ykspihlajan päiväkodissa. Toiminnallinen osuus sisältää pienryhmälle järjestettävästä kuudesta interventiosta ja keskustelusta päiväkodin palaverissa henkilökunnan kanssa. Interventioiden tavoitteena on lapsen kuulemisen lisääminen ja suunnitelmani on sisällyttää niihin keskustelu, sadutus, satujuoga, taide ja tutkiminen. Viimeinen interventio on projektin lopetuskeskustelu lasten kanssa. Projekti liittyy Ykspihlajan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Opinnäytetyön tavoitteena on lapsen kuulemisen lisääminen päiväkodin arjessa. Lisäksi tavoitteena on, että lapsen kuuleminen tulisi myös osaksi lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa.

PROJEKTIN KUVAUS JA TAVOITTEET

Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Projektiopinnäytetyön tarkoituksena on tarjota Kokkolan kaupungin Ykspihlajan päiväkodille erilaisia interventioita, joiden avulla voi lisätä lapsen kuulemistä. Lapsen kuulemisen toiminnallinen osuus toteutetaan pienryhmän kanssa, johon kuuluu 5-7 noin viisivuotiasta lasta. Tarkoituksena on myös tuottaa lisälehti lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan, jossa tulee lapsen kuuleminen esille. Projektin rakenne koostuu päätehtävästä (lapsen kuuleminen) ja siihen liittyvistä interventioista, palavereista ja mittareista. Projektissa mittareihin sisältyvät havainnointi, dokumentointi ja kyselyt.

Projektin tavoitteet on jaoteltu oppimistavoitteisiin, prosessi tavoitteisiin ja tulostavoitteisiin. Näitä tavoitteita kuvataan lapsen, organisaation ja sosionomin (AMK) näkökulmasta. Lapsen näkökulmasta tavoitteena on, että hän saa mahdollisuuden olla interventioissa aktiivisena toimijana, jossa häntä kuullaan. Lisäksi tavoitteena on itseilmaisun vahvistaminen ja tukea lapsen rohkeutta kertoa omia ajatuksiaan. Prosessitavoitteena on, että lapsi tulee kuulluksi ja kohdatuksi turvallisessa ympäristössä. Myös interventioissa käytetyn osallistuvan havainnoinnin, dokumentoinnin ja kyselyjen hyödyntäminen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa on tavoitteena. Onnistumisen elämykset, lapsen vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja laadukkaampi varhaiskasvatus ovat tulostavoitteet projektille.

Organisaation eli päiväkodin näkökulmasta tavoitteena on tarjota päiväkodin henkilökunnalle ideoita, joilla lisätä lapsen kuulemistä päiväkodin arjessa. Tavoitteena on myös sujuva yhteistyö lasten ja päiväkodin henkilökunnan kanssa. Tulostavoitteena organisaatiolle on tarjota yhteenveto projektista ja tuottaa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan lapsen kuulemisen huomioiva lisälehti.

Opinnäytetyönprojektin henkilökohtaisena tavoitteena on lisätä varhaiskasvatusosaamista, havainnoivan ja lapsilähtöisen työtteen omaksuminen sekä lisäksi varhaiskasvatuksen kompetenssien sisäistäminen. Tavoitteena on myös lapsen osallistuva havainnoiminen ja havaintojen hyödyntäminen osana arviointia ja lapsen omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa. Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, on varhaiskasvatuksen kompetensseista

prosessitavoitteena. Tavoitteena on edistää lapsen kuulluksi tulemista, osallisuutta ja tukea lasta omien mielipiteiden esilletuomisessa. Tulostavoitteena on huolellisesti suunniteltujen interventioiden toteutuminen ja arviointi sekä sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaminen ja varhaiskasvatuskelpoisuuden saaminen.

Taulukossa (TAULUKKO 1) on tuotu esille projektin oppimistavoitteet, prosessi tavoitteet ja tulostavoitteet lapsen, organisaation ja sosionomi (AMK) näkökulmasta.

TAULUKKO 1. Projektiopinnäytetyön tavoitteet

	LAPSI	ORGANISAATIO Kokkolan kaupunki Yksipihlajan päiväkoti	SA-ITSE
OPPIMIS-TAVOITTEET	Lapsen aktiivisuuden lisääminen. Lisätä rohkeutta kertoa omia ajatuksiaan. Itseilmaisun vahvistaminen.	Lapsen kuuleminen osaksi päiväkodin arkea.	Oman ammatillisuuden kehittäminen. Lapsilähtöisen työtteen sisäistäminen. Varhaiskasvatuksen kompetenssien sisäistäminen.
PROSESSI-TAVOITTEET	Vuorovaikutus turvalisessa ympäristössä. Lapsi kokee tulleen kuulluksi. Havaintojen, dokumentoinnin ja kyselyjen hyödyntäminen lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.	Sujuva yhteistyö. Ideoita toiminnallisten menetelmien toteuttamiseen, joissa lapsi tulee kuulluksi.	Lapsen osallistuva havainnoiminen. Kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen (edistää lapsen kuulluksi tulemista ja tukea ja mielipiteiden esille tuomista). Päiväkodin palaveriin osallistuminen.

TULOS-TAVOITEET	Iloa ja onnistumisen elämyksiä. Lapsen vaikutusmahdollisuuksien lisääminen.	Lapsen kuuleminen osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.	Suunniteltujen interventioiden toteuttaminen ja arviointi. Kyselyiden toteuttaminen ja tulosten arviointi. Sosionomi (AMK) tutkinnon suorittaminen ja varhaiskasvatuskelpoisuus.
------------------------	--	--	--

Tulosten määrittely ja laatu

Projektin aikana kerätään interventioihin liittyvää palautetta niihin osallistuvilta lapsilta ja päiväkodin henkilökunnalta. Interventiot ja palautteet dokumentoidaan ja niiden avulla arvioidaan ja kehitetään projektia. Henkilökunnalta pyydetään kirjallisen arviointi, johon on laadittu erillinen lomake (LIITE 3). Lapsilta kerätty arviointi toteutetaan haastattelemalla ja kuvia apuna käyttäen. Arviointiin kerätään tietoa interventioiden onnistumisista ja siihen liittyviä huomioita ja ajatuksia. Lisäksi henkilökunnalle on laadittu kysely Lapsen kuuleminen varhaiskasvatuksessa (LIITE 2). Interventioiden onnistumiseen ja laatuun ei riitä pelkästään se, että lapsilla on ollut mukavaa. Osana projektin laatua on myös arvioiden hyödyntäminen ja huomioon ottaminen seuraavassa interventiossa sekä sanattomien viestien huomioonottaminen arvioinnissa. Henkilökunnan kanssa käydyt keskustelut ja saadut palautteet ja kehittämisideat vastaanotetaan ja hyödynnetään projektissa.

Projektissa huomioon otettavat standardit, viranomaismääräykset, lainsäädäntö, tekijänoikeudet, sopimukset ym.

Toimiessa päiväkodissa, vaaditaan varhaiskasvatuksen lain ja asetusten tietämistä ja niiden noudattamista. Tutustuminen varhaiskasvatuksen perusteisiin, Kokkolan ja Ykspihlajan päiväkodin omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan, on osa projektia. Myös päiväkodin omat

arvot ja toimintatavat on otettu huomioon projektia tehdessä. Opinnäytetyön lupa- ja sopimusasiat on myös hoidettu asianmukaisesti. Lisäksi projektista on kirjallisesti tiedotettu lasten vanhempia ja pyydetty lupaa lasten osallistumisesta (LIITE 4).

PROJEKTIORGANISAATIO

Työn tilaajana on Kokkolan kaupunki ja Ykspihlajan päiväkoti. Sopimus tehdään Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuksen varhaiskasvatustoiminnan koordinaattorin kanssa. Ykspihlajan päiväkoti on pieni päiväkoti, jossa on yksi alle kolmevuotiaiden lapsiryhmä ja yksi 3-5 vuotiaiden lasten ryhmä. Päiväkodin esiopetusryhmä sijaitsee Ykspihlajan koulun yhteydessä. Lapsia päiväkodissa on yhteensä noin 45 ja henkilökuntaan kuuluu yhdeksän työntekijää. Projekti toteutetaan päiväkodin 3-5 vuotiaiden lasten ryhmässä viisivuotiaiden lasten kanssa. Ohjausryhmään kuuluvat työelämänohjaaja Ykspihlajan päiväkodista ja Centria ammattikorkeakoulun taholta ohjaava opettaja. Projektipäällikkönä toimii opinnäytetyön laatija.

TIETOPERUSTA

4-5-vuotiaan lapsen kognitiivinen kehitys

Lapsen kognitiivisia eli tiedollisia taitoja on mahdollista tukea monin eri tavoin. Näitä tapoja ovat mm. kyselemällä, kuuntelemalla, keskustelemalla, kertomalla tarinoita ja antamalla lapselle aikaa ajatella ja olemalla lapsen arjessa läsnä. Ajattelu voidaan jakaa neljään eri vaiheeseen. 4-5 vuotiaan lapsen kehitys on esioperationaalisessa vaiheessa, jolloin varsinainen ajattelu alkaa kehittyä, koska lapsi pystyy ilmaisemaan itseään puheen avulla. Lapsi selostaa ääneen tekemisiään ja rakentaa käsitteitä ja sanoja toiminnalleen. Lapsi ei välttämättä vielä osaa perustella ajatuksiaan, koska hän ymmärtää vain itselle tärkeitä käsitteitä. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen. 2009, 50-51). Lapsen kognitiivisen kehityksen ja kokemusten lisääntymisen myötä lapsen käsitteiden havaitseminen tarkentuu ja tulee harkitummaksi. Aikuisen tehtävänä on olla henkisenä tukena ja tarjota apua silloin, kun lapsi sitä tarvitsee. Hyvän toiminnallisen mallin lapselle tarjoaa innostunut, kokeilun-

haluinen, motivoitunut ja kuunteleva aikuinen. Luottamus omiin kykyihin ja itseen muodostuu lapsella vähitellen. Varhaiskasvatuksen tarkoituksena on luoda myönteinen lähtökohta elämänikäiselle oppimiselle. (Piironen-Malmi, Strömberg 2008, 76-77).

Aikuisen tehtävänä ei ole tarjota lapselle oppimiskokemuksia valmiiksi rakennettuna, vaan aikuisen on aina annettava tilaa ja mahdollisuuksia lapsen omalle oppimisprosessin muoutumiselle. Oppimisen säätelijä ei viime kädessä ole aikuinen, vaan lapsi itse. (Hujala, Puroila, Parrila & Nivala 2007, 55).

Varhaiskasvatussuunnitelman eettiseen orientaatioon sisältyvä lapsen kuuleminen

Lapsen hyvinvointi pohjautuu siihen, että lapsen tarpeita kunnioitetaan ja hänen näkemyksiään kunnioitetaan ja ne otetaan huomioon opetuksen ja kasvatuksen suunnittelussa. Lasten kuulemista ja osallisuutta voidaan pitää varhaiskasvatuksessa keskeisenä laadukkaan varhaiskasvatuksen osatekijänä. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 81).

Varhaiskasvatuksen eettisessä orientaatioissa käsitellään arvo- ja normimaailman kysymyksiä. Lasten elämä on täynnä tapahtumia ja tilanteita, joita voidaan tarkastella ja pohtia eettisten kysymysten eri näkökulmista. Eettisessä orientaatioissa on tärkeää ottaa huomioon lasten kehitystaso ja se, että erilaisia tunteita käsiteltäessä, lapsi tuntee olonsa turvalliseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 29). Varhaiskasvatuksen tärkeänä tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia. Silloin kun lapsi voi hyvin, on hänellä hyvät kehittymisen, kasvun ja oppimisen edellytykset. Lapsi nauttii yhdessäolosta ja kokee iloa ja toimimisen vapautta ilmapiiirissä, joka on kiireetön ja turvallinen. Hyvinvoiva lapsi kokee, että häntä arvostetaan, hän tulee kuulluksi ja nähdyksi ja hänet hyväksytään omana itsenään. Näin lapsi saa vahvistusta terveelle itsetunnolle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15).

Eettisten kysymysten käsittely tukee lapsen myönteisen minäkuvan muodostumista. Kielen avulla lapsi keskustelee ja kertoo tunteistaan, mielipiteistään, toiveistaan ja ajatuksistaan. Lapsen kysymyksiä arvostetaan ja rohkaistaan häntä monipuoliseen ilmaisuun. Lapsen vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja kuunteleminen on lapsilähtöistä kasvatusta tukien

yksilöllisyyttä. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2010, 11,14). Lapsi on hyvinvoiva, kun hänestä pidetään huolta. Silloin hän kokee olevansa arvokas, arvostettu ja häntä kuullaan. Lapsi tuntee silloin myös olevansa hyväksytty ja kelpaavansa omana itsenään. (Yks-pihlajan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma, 6).

Lasten omien ajatusten huomioiminen ja kuunteleminen antaa aikuisille tärkeää tietoa kasvatustyön perustaksi. Kun lapsen kokemuksia, mielipiteitä, mieltymyksiä, toiveita ja haaveita kuunnellaan, ohjataan lasta samalla harjoittelemaan oppimisen kannalta merkityksellisiä metakognitiivisia ajattelutaitoja eli oman toiminnan ja ajattelun pohtimista ja tiedostamista. (Heikka ym. 2009, 84). Päivittäin tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten lapsi toimii kertojana, puhujana ja kuuntelijana. On tärkeää, että kasvattaja tukee lapsen rohkeutta ilmaista itseään. Tätä voi harjoitella erilaisissa keskustelu- ja vuorovaikutustilanteissa, joissa aikuisen tehtävänä on kuunnella ja auttaa lasta löytämään oikean ilmaisun. Silloin kun lapsi kokee tulleensa kuulluksi, hän saa itselleen mallin kuuntelemisesta. Lapsen ajattelun tukemisessa aikuisen tekemät kysymykset suuntaavat lapsen havaintojen tekoa ja ajattelua. Aikuisten esittämien kysymysten tulee herättää lasten mielenkiinto ja uteliaisuus. Lasten esittämiin kysymyksiin vaikuttaa se, miten aikuinen suhtautuu niihin. Hyvät kysymykset ohjaavat lasta pohtimaan asioita. Aikuisen tulisi miettiä, ohjaavatko hänen asettamat kysymyksensä lapsen kognitiivista kehitystä eli ohjaavatko kysymykset vertailemaan, kuvailemaan, havainnoimaan, luokittelemaan, pääättelemään ja tutkimaan ongelmanratkaisua. (Piironen-Malmi & Strömberg 2008, 67-68).

Lapset tarvitsevat keskusteluja oppiakseen näkemystensä perustelemista, ajattelun taitoa, kyseenalaistaa ja vaatia perusteluja ja kykyä eritellä asioita. Lapsi oppii keskustelemisen avulla myös älyllistä rehellisyyttä ja toisten kuuntelemista. Lasta tulisi kannustaa ajattelemaan ja pohtimaan asioita silloinkin, kun asiat ovat epäselviä, moniselitteisiä ja mysteeriisiä. Lapsia tulisi myös rohkaista kehittämään omia arviointejaan ja olemaan ylpeitä omista mielipiteistään ja näkemyksistään ja samalla kunnioittamaan muiden ajatuksia. (Garreth 2004, 19-20).

TOTEUTUSSUUNNITELMA**Aikataulu ja tehtäväluettelo**

Opinnäytetyöhön liittyvä projektisuunnitelma on laadittu keväällä 2015 ja toiminnallinen osuus toteutetaan Ykspihlajan päiväkodissa kesäkuussa 2015. Kevään 2015 aikana hankitaan lupa työlle Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuksesta. Syksyn 2015 aikana laadin opinnäytetyöni ja helmikuussa 2016 on opinnäytetyöseminaari. Alla olevassa taulukossa (TAULUKKO 2) kuvaan tarkemmin opinnäytetyöni projektin aikataulua.

TAULUKKO 2. Opinnäytetyön aikataulu

AIKA	TEHTÄVÄT
Joulukuu 2014	Idea projektista herää. Opinnäytetyön aiheen valitseminen.
Maaliskuu 2015	Yhteydenotto työelämän tahoon. Yhteydenotto varhaiskasvatustoiminnan koordinaattoriin. Aihepiirisuunnitelman laatiminen ja seminaari. Projektisuunnitelman laatiminen.
Huhtikuu 2015	Projektisuunnitelman laatiminen. Projektisuunnitelman seminaari 9.4.2015.
Toukokuu 2015	Tutkimuslupa-anomus varhaiskasvatuksen esimiehelle. Interventioiden suunnittelua. Esitän projektini päiväkodin tpd-kokouksessa.
Kesäkuu 2015	Interventioiden toteuttaminen.
Elokuu – joulukuu 2015	Henkilökunnan tpd-kokoukseen osallistuminen. Opinnäytetyön kirjoittaminen.
Tammikuu-helmikuu 2016	Opinnäytetyön viimeistely ja valmistuminen. Opinnäytetyöseminaari. Maturiteetin kirjoittaminen.

Interventioiden suunnitelma

Ammatillinen tietoisuus lapsen kehityksestä ja kasvusta on varhaiskasvatuksen lähtökohtana. Kasvattajan tulee antaa lapsille aikaa, keskustellen ja kuunnellen mielipiteet huomioiden ja niitä kunnioittaen. Lapsen vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja kuunteleminen on lapsilähtöistä kasvatusta, joka tukee yksilöllisyyttä minäkeskeisyydestä sosiaaliseen vuorovaikutukseen kasvaen. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2005). Hyvällä kasvatuksen, hoidon ja opetuksen kokonaisuudella edistetään lapsen myönteistä minäkuvaa, ajattelun kehittymistä, lapsen ilmaisu- ja vuorovaikutustaitoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 16.)

Toiminnan suunnittelussa pitäisi siirtyä mitä tehdään-ajattelusta miksi tehdään-ajatteluun. Tällöin suunnittelussa huomioitaisiin lapsen kehityksen ja kasvun koko ympäristö ja vuorovaikutus, lasten tuentarpeet ja vahvuudet, ryhmien toiminta sekä kasvattajan toiminta. (Koivunen & Lehtinen 2015, 97).

Projektiin liittyvät kuusi toiminnallista interventiota toteutetaan Kokkolan kaupungin Yksipihlajan päiväkodissa kesäkuussa 2015. Jokaisella interventiolla on omat suunnitelmansa ja tavoitteensa, jotka on tuotu esille Interventioiden suunnitelmat ja tavoitteet taulukossa (LIITE 1)

Projektin potentiaaliset ongelmat ja riskit

Seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 3) on kuvattu ongelmia ja riskejä, jotka voivat olla mahdollisia opinnäytetyöprojektin aikana. Olen arvioinut ongelmien ja riskien todennäköisyyttä ja vakavuutta projektin etenemisen ja toteutumisen kannalta.

TAULUKKO 3. Opinnäytetyöprojektin potentiaaliset ongelmat ja riskit

Ongelmat ja riskit	Todennäköisyys	Vakavuus
Alustavasti työelämän tahon kanssa sovitut sopimukset eivät toteudu	Epätodennäköinen	Vakava. Vaikuttaa koko opinnäytetyöprojektiin

Lasten vanhemmat eivät hyväksy projektiani	Melko epätodennäköinen	Vakava. Vaikuttaa projektin aikatauluun ja mahdollisesti koko projektin aiheeseen
Henkilökohtainen riski, kuten sairastuminen yms.	Epätodennäköinen	Melko vakava. Vaikuttaa projektin aikatauluun
Projektin toteuttaminen kesäkuussa, jolloin lapsia ja henkilökuntaa lomalla	Melko todennäköinen	Melko vakava. Vaikuttaa projektin aikatauluun

PROJEKTIBUDJETTI

Opinnäytetyön toiminnallista osuutta varten, saa käyttöön Ykspihlajan päiväkodin tilat ilmaiseksi. Kustannuksia vaatii vain oma aika. Palkaksi on arvioitu 10e/tunti ja aikaa työhön on varattu 400 tuntia. Projektibudjetti on kokonaisuudessaan 4000e.

OHJAUSSUUNNITELMA

Ohjausryhmän, projektiryhmän ja työryhmän kokoukset

Ykspihlajan päiväkotiin on oltu projektin suunnittelusta lähtien yhteydessä ja on keskusteltu päiväkodin johtajan ja projektin työelämän ohjaajan kanssa opinnäytetyön projektista. Aihepiirisuunnitelmaa ennen on myös keskusteltu Kokkolan kaupungin varhaiskasvatus-toiminnan koordinaattorin ja Ykspihlajan päiväkodin henkilökunnan kanssa projektista. Päiväkodin johtajan kanssa on sovittu, että interventiot toteutetaan kesäkuussa 2015. Varhaiskasvatuksen koordinaattorin kanssa on sovittu, että hänet tavataan kevään 2015 aikana, kun opinnäytetyöprojektille anotaan tutkimuslupaa Kokkolan varhaiskasvatukselta. Projektin aikana hyödynnetään kaikki ohjaustapaamiset Centrian ohjaavan opettajan kanssa.

Projektin tiedottaminen, dokumentointi, raportointi ja laadunvarmistus

Yhteyttä työelämän ohjaajaan pidetään käymällä Ykspihlajan päiväkodilla useamman kerran ennen interventioiden toteuttamista. Ohjaavaan opettajaan ollaan yhteydessä sähköpostitse. Projekti esitellään ennen interventioita Ykspihlajan päiväkodin tpd-illassa. Tämän jälkeen toimitetaan interventioihin osallistuvien lasten vanhemmille kirjeen, jossa kerrotaan projektin taustaa ja kysytään lupa lapsen osallistumisesta projektiin.

Projektin dokumentointi ja raportointi tapahtuvat kirjoittamalla projektipäiväkirjaa. Dokumentointiin käytetään myös valokuvausta. Jokaisen intervention jälkeen pyydetään palautetta lapsilta ja interventioon osallistuvilta työelämän ohjaajalta. Lopuksi kerään lapsilta arvioinnin projektin onnistumisesta keskustelemalla, kuuntelemalla ja kuvia käyttäen

Opinnäytetyön laatu varmistetaan noudattamalla varhaiskasvatuksen lakeja, asetuksia ja asiakirjoja. Projektin laadunvarmistukseen kuuluu myös, että noudatetaan projektin suunnitelmaa ja sen aikataulua.

LÄHTEET

- Gareth, B.M. 2004. Filosofisia keskusteluja lasten kanssa. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. Vantaa: Printel Oy.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Hyvinkää: Edufin.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja kasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma. 2010. Www dokumentti. Saatavilla: http://www.kokkola.fi/palvelut/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/fi_FI/paivahoito/files/91640319769909823/default/kokkola_vasu_2010.pdf. Luettu 5.4.2015.
- Piironen-Malmi, U & Strömberg, S. 2008. Välittämisen pedagogiikka. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Www dokumentti. Saatavilla: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>. Luettu 1.4.2015.
- Ykspihlajan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelma. Www dokumentti. Saatavilla: http://www.kokkola.fi/palvelut/opetus_ja_kasvatus/paivahoito/paivakodit/ykspihlajan_paivako-ti/fi_FI/ykspihlajan_paivakoti_files/92859092006231322/default/VARHAISKASVATUS_SUUNNITELMA.pdf.

TAULUKKO 4. Interventioiden suunnitelma ja tavoitteet

INTERVENTIO	SUUNNITELMA	VÄLINEET	TAVOITE
Keskustelu	Minä olen hyvä...	Herätekortit	Luoda lapselle positiivinen tilanne, missä keskustellaan hänen vahvuuksistaan. Tukea keskustelemalla ja kuuntelemalla lapsen itsetuntoa ja minäkuva.
Taide	Taiteellinen tuotos aiheesta Minä olen hyvä...	Lasten valitsemat välineet.	Tukea taiteen avulla lapsen itsetuntoa ja minäkuva.
Tutkiminen	Tutkiminen aiheesta, jonka lapset ovat valinneet ed. interventiossa.	Kirjoja, kuvia, askarteluvälineitä ym.	Oppimisen iloa ja onnistumisen elämyksiä.
Satujooga	Satujooga interventio päiväkodin vintillä.	Aikuisen valitsema satu, rentoutus ja keskustelu.	Kehon rauhoittuminen ja mielen virkistyminen. Positiivisen kokemuksen tarjoaminen lapsille.
Saduttaminen	Pienryhmän yhteinen sadutus lasten valitsemasta aiheesta.	Piirustusvälineet	Lapsen ajattelun kehittäminen ja mielikuvituksen tukeminen.
Lopetuskeskustelu	Kerätä lasten kanssa keskustelemalla, kuuntelemalla ja havainnoimalla palaute projektista.	Kirja ja kuvat.	Kerätä lapsilta palautetta projektin onnistumisesta ja siitä, mitä ajatuksia se heissä herätti.
Keskustelu	Osallistuminen henkilökunnan kehittämisiltapäivään, jossa esitellään projekti.	Dokumentit ja yhteenveto projektistani päiväkodissa.	Tuoda esille lapsen kuulemisen tärkeys osaksi varhaiskasvatussuunnitelmaa ja päiväkodin arkea.

KOKKOLAN KAUPUNKI

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Sivistyskeskus
Varhaiskasvatustoimen johtaja

6.5.2015

39 §

Asia Tutkimuslupa-anomus / Varhaiskasvatus.

Hakija Mia Tynjälä hakee lupaa tutkiakseen lapsen kuulemista Ykspihlajan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa tehtäessä. Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä lapsen kuulemista päivähoidon arjessa. Hakija opiskelee Centria ammattikorkeakoulussa.

Lupaehdot Kaikki osapuolet sitoutuvat noudattamaan tietosuojalaista ja salassapidosta annettuja ohjeita ja määräyksiä siltä osin kuin niitä tähän tutkimukseen liittyy.

Tutkimukseen liittyvistä käytännön järjestelyistä sovitaan päiväkodin johtajan kanssa.

Tutkielmasta toimitetaan maksuttomasti yksi kappale e-mail:kaisa.wacklin(at)kokkola.fi.

Päätös Myönnän tutkimusluvan Mia Tynjälälle anomuksen mukaisesti.

Päiväys ja allekirjoitus 6.5.2015
Varhaiskasvatustoimen johtaja

Liite Tutkimuslupa-anomus

Jakelu Mia Tynjälä, Kaisa Wacklin, Tarja Leppikangas-Maunula

HEI VANHEMMAT!

OLEN OPISKELIJA CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULUSSA SOSIAALIALAN KOULUTUSOHJELMASSA. TEEN TOIMINNALLISEN PROJEKTIOPINNÄYTETYÖNI YKSPIHLAJAN PÄIVÄKOTIIN AIHEESTA ”LAPSEN KUULEMISEN LISÄÄMINEN VARHAISKASVATUKSESSA”. TULEN TOTEUTTAMAAN PROJEKTINI TOIMINNALLISEN OSUUDEN PÄIVÄKODILLA KE-SÄKUUSSA 2015.

PROJEKTIINI SISÄLTYY KUUSI TOIMINNALLISTA HETKEÄ LASTEN KANSSA, JOISSA TOIMINTANA ON KESKUSTELU AIHEESTA ”MINÄ OLEN HYVÄ...”, TAITEELLINEN TUOTOS, SADUSTUS, SATULIIKUNTA, TUTKIMINEN JA LOPPUKESKUSTELU. KAIKISSA TOIMINTAHETKISSÄ TAVOITTEENA ON LAPSEN KUULEMINEN, ITSETUNNON TUKEMINEN JA ONNISTUMISEN ELÄMYKSEN TUOTTAMINEN.

DOKUMENTOIN PROJEKTIANI VALOKUVAAMALLA JA HAVAINNOIMALLA. KERÄÄMÄÄNI MATERIAALIA KÄYTÄN PROJEKTINI ARVIOINTIIN JA MAHDOLLISESTI OPINNÄYTETYÖNI LIITTEENÄ. LASTEN KASVOT EIVÄT NÄY KUVISSA.

YSTÄVÄLLISESTI PYYDÄN TEILTÄ LUPAA, ETTÄ LAPSENNE SAISI OSALLISTUA TOIMINNALLISEEN PROJEKTIINI YKSPIHLAJAN PÄIVÄKODILLA. JOS ANNATTE LUVAN, TOIMITTAKAA TÄMÄ KIRJE ALLEKIRJOITETTUNA PÄIVÄKODILLE.

LAPSEN NIMI _____

VANHEMMAN ALLEKIRJOITUS _____

YHTEISTYÖTERVEISIN:

MIA ”Mimmi” TYNJÄLÄ

MIA.TYNJALA@COU.FI

PALAUTE PÄIVÄKODIN TYÖNTEKIJÖILTÄ INTERVENTIOIDEN TOTEUTTAMISESTA

1. Miten interventioille asettamani tavoitteet mielestäsi toteutuivat?

2. Kuinka interventioiden sisältö vastasi lasten kehitystasoa?

3. Miten vuorovaikutus lasten kanssa interventioissa onnistui?

4. Miten mielestäsi onnistuin lapsiryhmän hallinnassa?

5. Kuinka lapsen kuuleminen tuli mielestäsi esille interventioissa?

6. Missä onnistuin hyvin?

7. Missä minulla on vielä kehitettävää?

KYSELY HENKILÖKUNNALLE

LAPSEN KUULEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

1. Kuinka lapsen itsetuntoa voidaan tukea päiväkodin arjessa?

2. Miten lapsen itseilmaisua päiväkodissa voidaan lisätä?

3. Miten lapsen vaikutusmahdollisuuksia voidaan mielestäsi lisätä?

4. Kuinka lapselle luodaan vuorovaikutukseen turvallinen ympäristö päiväkodissa?

5. Miten lapsi voidaan kohdata yksilöllisesti isossa lapsiryhmässä?

KIITOS!

LAPSEN OMA SIVU

Päivämäärä _____

Minä olen _____ ja olen hyvä juuri sellaisena, kuin olen!

Olen _____ vuotias.

Pidän _____.

Olen hyvä _____.

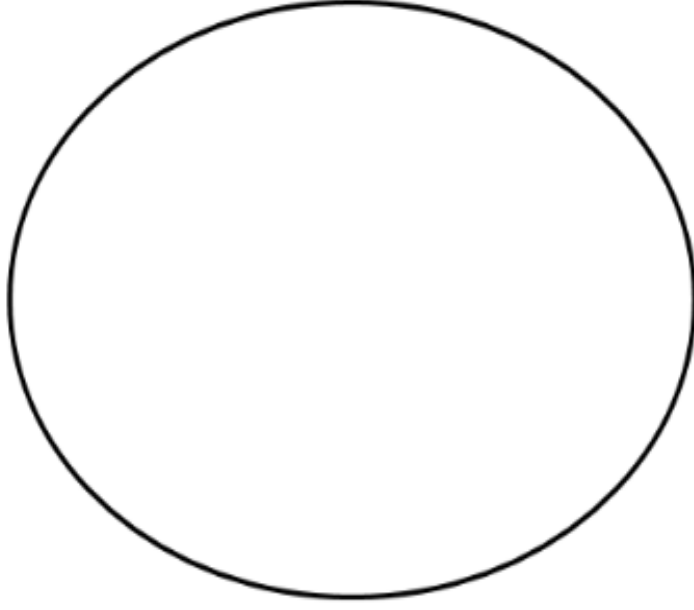
Tulen iloiseksi, kun _____.

Paras ystäväni on _____.

Lempileikkini on _____.

Päiväkodissa pidän _____.

Päiväkodissa haluaisin _____.

OMA KUVANI

MINUN NIMENI ON _____ JA OLEN
 HYVÄ JUURI SELLAISENA KUIN OLEN.
 MINÄ OLEN TAITAVA MONESSA ASIASSA. MINÄ
 OLEN HYVÄ _____. JA
 _____. TÄLLÄ HETKELLÄ OPET-
 TELEN _____ JA ISONA HALUAISIN
 OPPIA _____. MINÄ TULEN
 ILOISEKSI, KUN _____ JA ÄITI
 JA ISÄ TULEVAT ILOISIKSI, KUN MINÄ
 _____.
 MINÄ OLEN HYVÄ KAVERI, KOSKA MINÄ
 _____.
 OLEN OPPINUT VIIME AIKOINA _____
 _____.
 KOTONA OLEN HYVÄ _____
 JA PÄIVÄKODISSA OSAAN HYVIN _____
 _____.
 MINÄ TYKKÄÄN _____
 JA MINULLE ON TÄRKEÄÄ, ETTÄ _____
 _____.

SATU

Olipa kerran nalle, jonka nimi oli Talle. Se lähti puistoon keinumaan. Se löysi sieltä kaverin, joka meni sen kaa leikkiin, Joka oli lammas, joka nimi oli Hammas. Heidän piti mennä kotiin, koska heidän piti mennä syömään. Hampaan äiti ja iskä oli tehny ruokaa. Ne oli tehny nuudeleita.

Sitten ne meni takaisin puistoon. Niitten piti mennä kotiin kasvattamaan perunoita, mutta ne ei ehtiny, koska niillä oli kiire kauppaan. Ne osti jotakin hassua, kissanruokaa, koska niillä on kissa, jonka nimi on Kalle. Kalle asui hampaan luona ja sillä oli kissanruokaa ja vettäkin. Hammas ja Talle näki jonkun hassun miehen. Se mies käveli niitten ohi. Niillä tippu se kissanruoka siihen kaupan ovelle. Niitten piti kerätä sitä kissanruokaa pussiin. Se hassu mies tuli auttamaan. Sitten siinä pussissa oli reikä ja sitten ne ruuat taas tipahti. Ne jätti ne kissanruuat siihen oven eteen ja osti uudet. Ne ei enää tipahtanu. Sitten pysty avaamaan sen kotonan. Sitten joku huomasi ne kissanruuat siinä ovella. Hampaan äiti ja myyjä huomasi ne. Ne keräs ne. Hammas ja Talle meni takaisin puistoon ja söi siellä eväät.

Ja sen pituinen se.

Sadun kirjasi Mimmu. 4.6.2015.